

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Martin Roháček

Postavení švédské minority ve Finsku

Bakalářská práce

Praha 2012

Autor práce: **Martin Roháček**

Vedoucí práce: **Prof. PhDr. Blanka Říhová, CSc.**

Rok obhajoby: **2012**

Bibliografický záznam

ROHÁČEK, Martin. *Postavení švédské minority ve Finsku*. Praha, 2012. 39 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií. Katedra politologie. Vedoucí bakalářské práce Prof. PhDr. Blanka Říchová, CSc.

Abstrakt

Bakalářská práce nese název: Postavení švédské minority ve Finsku a klade si za cíl zmapovat vztahy švédsky mluvících občanů a finskojazyčné většiny na finském území. Práce je rozdělena do tří logických částí. V té první se práce zabývá vlivem Švédska, později švédské menšiny, na průběh historie Finska, na jeho kulturu a jazykový vývoj a hledá klíčový faktor, který ovlivňuje eskalaci jazykových konfliktů, popřípadě obě skupiny k sobě váže. Druhá se zaměřuje na právní pojetí tématu a sleduje změny v průběhu času. Poslední část práce se věnuje ekonomickému a politickému postavení se zaměřením především na subjekty, pro které hraje jazyková otázka primární roli. Základní otázka zní: Jakým způsobem se změnil status švédské menšiny? V práci ověřuji ještě následující teze: Eskalaci konfliktů můžeme ve finských dějinách pozorovat v souvislosti s narůstající snahou Švédů o centralizaci moci; politické a právní postavení švédské menšiny slábne z důvodu klesajícího procenta švédsky hovořících obyvatel Finska.

Abstract

Thesis is called: Status of Swedish Minority in Finland and it aims to chart relations between Swedish-speaking and Finnish-speaking Finns. Thesis is divided to three main parts. First one is focused on influence of Sweden, later Swedish-Finns, on history of Finland, on its culture, language growth and finding key circumstance, which has

influence on escalation of language conflicts. Second part is devoted to juristic concept. Last part is focused on economical and political status, mainly to subjects, for which is language question primary topic. Basic question of thesis is: How the position of Swedish minority has changed? Thesis also verifies following hypothesis: Escalation of conflicts is based on Swedish tendencies of centralization of power; political and juristic status of Swedish minority weakens because of decreasing Swedish-speaking citizens number.

Klíčová slova

Ålandy, Švédsko, Finsko, Švédská lidová strana Finska, Švédští Finové, Práví Finové, švédská menšina

Keywords

Åland Isles, Sweden, Finland, Swedish People's Party of Finland, Swedish-speaking Finns, True Finns, swedish minority

Rozsah práce: 70 426 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne: 14. 5. 2012

Martin Roháček

Institut politologických studií

Projekt bakalářské práce

Anotace:

Ve své budoucí profesionální dráze bych se rád zaměřil na studium severských zemí, především pak na realie Švédska a Finska, které mi jsou kulturně velice blízké. Pro svoji bakalářskou práci jsem si zvolil téma, které kombinuje otázky týkající se obou těchto států – Postavení švédské minority ve Finsku.

Hlavní strukturu svojí práce rozdělím do pěti hlavních kapitol. V první z nich se budu zabývat historickým vývojem a zmapuji, jak se postupně měnila důležitost švédské menšiny v průběhu času. Jako důležitou proměnnou, která dle mého názoru měla silný vliv na pozici švédsky mluvící menšiny, jsem zvolil držitele moci ve Finsku. Postupně se tedy budu zabývat obdobími, kdy ve Finsku vládli Švédové, Rusové a obdobími od zisku samostatnosti.

Poté se zaměřím na sociální a ekonomické postavení. Budu zkoumat, jaký vliv má švédsky mluvící menšina na celkové hospodářství Finska a jaký sociální status díky tomu zaujímá.

Dále se budu zabývat politickou rovinou této problematiky. Představím politickou stranu RKP, která zastupuje švédskou menšinu v politickém systému Finska. V této souvislosti i nastíním historii strany, její největší úspěchy a současný směr, kterým se ubírá. Následně se budu zabývat i polem opačným – politickými odpůrci bilingvního státu, kteří jsou v poslední době reprezentováni především populistickou stranou Práví Finové. Nakonec se v rámci politického systému podívám i na postavení švédštiny ve finském parlamentu.

Po politice se zaměřím na legislativu upravující otázky týkající se švédsky hovořících Finů. Samostatná podkapitola bude také věnována provincii Alandy, která si udržuje vysokou míru autonomie.

Před závěrečným shrnutím se ještě zamyslím nad možnými problémy vyplývajícími z předchozích oblastí, jež mohou nastat. Poté nabídnu celkové shrnutí a závěr s jasnou představou o současném postavení švédsky hovořící menšiny.

Hypotéza:

Ve své bakalářské práci budu ověřovat následující hypotézu:

Je současné postavení švédsky mluvící menšiny nejhorší v historii a můžeme očekávat i další snížení exkluzivity jejího statutu? Dle mého momentálního názoru se situace skutečně zhoršuje a hlavní ukazatel tohoto trendu spatřuji ve volebních ziscích Švédské lidové strany.

Výzkumné otázky:

Jaké jsou historické kořeny utváření této menšiny?

Jak se měnilo postavení švédské minority ve Finsku v průběhu času?

Jakých úspěchů dosáhli švédsky mluvící Finové?

Jsou změny dynamické či spíše konstantní?

Jaký je současný ekonomický, politický a právní statut občanů této entity?

Jsou zásadní rozdíly ve způsobu života mezi švédsky a finsky hovořícími Finy?

Struktura práce:

Svoji práci rozdělím do pěti hlavních kapitol. Nejprve nastíním historický vývoj na území dnešního Finska a budu se zabývat událostmi, které ovlivňovaly vztahy mezi Finskem a Švédskem v důležitých obdobích finských dějin. Druhý oddíl věnuji ekonomickému a sociálnímu statutu. Poté se zaměřím na sociální strukturu švédské menšiny, na její pozici v politickém systému, na švédská dobrovolná sdružení a také na ekonomické zázemí. Ve čtvrtém oddílu se budu věnovat postavení švédských Finů v právním rámci Finské republiky a rozeberu zákony a nařízení týkající se dané náplně mé práce. Nakonec se budu věnovat problémům, které mohou být kritické pro švédskou menšinu. Především se jedná o nedávný úspěch strany Práví Finové a také postupný pokles procentuálního zastoupení švédské menšiny nejen v parlamentu.

Stručná osnova:

1. Úvod
2. Historický vývoj švédsko-finských vztahů
  - 2.1. Švédská nadvláda nad Finskem
  - 2.2. Obrozenecké hnutí v období vlády carského Ruska
  - 2.3. Nezávislé Finsko
3. Ekonomické a sociální postavení švédské minority
4. Politická situace švédské menšiny
  - 4.1. Švédská lidová strana RKP
  - 4.2. Největší odpůrci bilingválního státu
  - 4.3. Švédština na půdě parlamentu
5. Postavení z právního hlediska
  - 5.1. Ústavní zákony týkající se švédské menšiny
  - 5.2. Ostatní důležité zákony
  - 5.3. Status provincie Alandy
6. Problémy, které mohou v budoucnu nastat
7. Shrnutí práce a závěr

Metodologický rámec:

Cílem práce je zmapovat současné postavení švédské menšiny ve Finsku s pochopením všeobecných širších souvislostí. Jako vhodná se mi zdá jednopřípadová studie švédské minority ve Finsku. Jako hlavní nezávislou proměnou bych zvolil historický vývoj, zatímco závislé proměnné spatřuji v postavení švédsky mluvících Finů v socioekonomické, politické a právní rovině. Rozdělení do čtyř hlavních částí podá ucelený obraz role, kterou hraje tato menšina ve Finsku. Každý oddíl bude sledovat několik aspektů.

Zdroje a literatura:

Tištěné monografie:

- HROCH, Miroslav. *V národním zájmu : požadavky a cíle evropských hnutí devatenáctého století v komparativní perspektivě*. Praha : Filozofická fakulta UK, 1996. 212 s. ISBN 80-85899-16-7.
- JUTIKKALA, Eino. *Dějiny Finska*. Praha : Lidové noviny, 2001. 408 s. ISBN 80-7106-406-8.
- HEJKALOVÁ, Markéta. *Finsko*. Vyd. 1. Praha : Libri, 2003. 130 s. ISBN 80-7277-207-4.
- SCREEN, John Ernest Oliver. *Mannerheim : the finnish years*. Londýn : Hurst, 2000. 288 s. ISBN 1-85065-573-1.

Elektronické monografie:

- KAPLAN, Robert ; BALDAUF, Richard . *Language Planning and Policy in Europe : Finland, Hungary and Sweden*[online]. Clevedon : Multilingual Matters Limited, 2005 [cit. 2011-05-19]. Dostupné z WWW:
<<http://site.ebrary.com/lib/cuni/docDetail.action?docID=10110149&p00=swedish-speaking%20finns>>.
- MCRAE, Kenneth. *Conflict and Compromise in Multilingual Societies : Volume 3: Finland* [online]. Waterloo, ON, CAN : Wilfrid Laurier, University Press, 2000 [cit. 2011-05-19]. Dostupné z WWW:
<<http://site.ebrary.com/lib/cuni/docDetail.action?docID=10147292&p00=swedish-speaking%20finns>>.

Články:

KREANDER, Maria; SUNDBERG, Jan. Cultural autonomy in politics and in Swedish voluntary organizations. *International Journal of the Sociology of Language*. 2007, 187, s. 55-73. Dostupný také z WWW:
<<http://web.ebscohost.com.ezproxy.is.cuni.cz/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=4f1b1735-3450-4901-871a-aed2e62bc512%40sessionmgr111&vid=5&hid=119>>.

Webové stránky:

- *Stat.fi* [online]. 2005 [cit. 2011-05-19]. Statistics Finland. Dostupné z WWW:
<http://www.stat.fi/index_en.html>.

- *Folktinget.fi* [online]. 2011 [cit. 2011-05-19]. The Swedish Assembly of Finland. Dostupné z WWW: <<http://folktinget.fi/eng/home/>>.
- *Svenskfinland.fi* [online]. 2010 [cit. 2011-05-19]. Dostupné z WWW: <<http://svenskfinland.fi/indexeng.htm>>.
- *Severskelisty.cz* [online]. 2010 [cit. 2011-05-19]. Dostupné z WWW: <<http://www.severskelisty.cz/tydenik/tyd1102.htm>>.
- *Sfp.fi* [online]. 2011 [cit. 2011-05-19]. Swedish People's Party. Dostupné z WWW: <<http://www.sfp.fi/en/start/>>.

Obsah

Úvod	2
1. Historický vývoj švédsko-finských vztahů	3
1.1. Švédská nadvláda nad Finskem	3
1.2. Obrozenecké hnutí a vláda carského Ruska.....	8
1.3. Nezávislé Finsko	14
2. Postavení z právního hlediska	18
2.1. Švédská menšina v rámci ústavy	18
2.2. Jazykové zákony Finska.....	21
2.3. Status Ålandských ostrovů.....	25
3. Sociální a ekonomické postavení švédské menšiny	28
4. Politická situace švédské menšiny	30
4.1. Švédská lidová strana (SFP, finsky RKP)	30
4.2. Největší odpůrci bilingvního systému	33
4.3. Švédština na půdě parlamentu	35
Závěr a shrnutí práce	38
Zdroje a literatura	42
Seznam příloh	45
Přílohy	46

Úvod

Za téma své bakalářské práce jsem si zvolil: Postavení švédské menšiny ve Finsku. V první části se zabývám otázkou, co ovlivňuje přibližování vztahů švédskojazyčné a finskojazyčné komunity, a naopak, který faktor podporuje konfliktní prostředí? Proto se hlouběji zajímám o dějinné události Finska, které přímo souvisejí se švédsky hovořící komunitou v zemi. Na příkladech z finské historie se v práci snažím najít klíčový faktor, který koresponduje s jazykovou situací v zemi. V první části ověřuji svoji tezi, že faktor, který ovlivňuje jazykové prostředí, je směr, jakým se ubírá politika Švédska, neboť tento stát by měl mít enormní snahu o dobrý status švédské menšiny. Pro pochopení souvislostí je nezbytně nutné dlouhodobě sledovat vývoj vztahů obou jazykových skupiny a rozebrat, jaký vliv měla švédská menšina ve Finsku v průběhu dějin a jak se projevovala ve Finsku švédská nadvláda. Také se zabývám tím, zda ruská nadvláda dokázala oslabit švédský vliv v zemi. Poslední část kapitoly o historii je věnována období od samostatnosti Finska. Poté se v práci zabývám právním postavením švédské menšiny v rámci ústavy a jazykových zákonů. Zde řeším otázku, zda se právní postavení negativně mění. Obdobnou otázku řeším i v části věnující se politickému prostředí. Tam sleduji vývoj Švédské lidové strany, jako největšího zastávce bilingvního systému, a Pravých Finů, strany, která odmítá dva úřední jazyky. Pozornost je věnována i užívání švédštiny v parlamentu. Z informací zjišťuji, zda se výrazně mění také politická situace švédské menšiny. Dle mé počáteční hypotézy se postavení zhoršuje, a to především kvůli klesajícímu počtu příslušníků švédské menšiny.

1. Historický vývoj švédsko-finských vztahů

1.1. Švédská nadvláda nad Finskem

Vliv Švédska sahá hluboko do historie a během švédského panování ve Finsku najdeme některé, pro Finsko, klíčové momenty. Počátky vlastní švédské nadvlády lze spojovat s prvními křížovými výpravami, které zasáhly Finsko ve druhé polovině dvanáctého století. Nejvýznamnější z nich se datuje do roku 1155. Pokřesťanštění Finů probíhalo bez větších překážek. Finské obyvatelstvo vykazovalo spíše ochotu spolupracovat se švédskými sousedy a ke střetům téměř nedocházelo. V té době soupeřilo Švédsko především s Dánskem a primární střet zájmu dvou království probíhal na jiných územích, zatímco ve Finsku si švédský král upevnil svoji moc, když roku 1216 získal od papeže potvrzení nároku na zemi, v níž jeho předci a on zdovali pohany.

Finsko se stávalo v průběhu času stále častěji třecí plochou mezi Švédskem a Novgorodem a situaci mírně zklidnil až mír v Orechově uzavřený roku 1323, kde byly definovány hranice mezi stranami. O jedenáct let později vyhlásil švédský král Magnus IV. ve Finsku plán kolonizace a neobydlená území prohlásil za majetek koruny. Za jeho vlády byl ve Švédsku ještě vydán zákon o půdě (1347), městský zákon a říšský zákoník (oba 1350). Ty sloužily k právní integraci Finska se Švédskem, neboť se vztahoval také na finskou část švédské říše. Finsko ve čtrnáctém století prožívalo období rozkvět a švédská přítomnost v zemi byla brána pozitivně.¹

Na konci pozdního středověku církev ve Finsku podporovala umění, které bylo ovlivněno především tím švédským. V té době se objevují i první psané památky. Těch se dochovaly pouze zlomky, převážně psané v latině, ale i ve švédštině. Do té se překládaly především legendy. První knihou, která byla vytištěna pro Finsko, se stala

---

¹HEJKALOVÁ, Markéta. *Stručná historie států: Finsko*. První vydání. Praha: Libri, 2003, s. 22. ISBN 80-7277-207-4.

Missale Aboense (Misál pro turkuskou diecézi) vydána byla roku 1488. Žádné záznamy psané ve finštině nejsou známy. V té době byli základem státu svobodní sedláci, kteří měli své zastoupení i ve sněmu. Finská šlechta se skládala z velké části ze švédských migrantů a i díky nim rostl počet obyvatel Finska na konci patnáctého století.

Jako klíčový faktor v přechodu od středověké společnosti k moderní době můžeme chápat vládu Gustava Vasy, která znamenala stabilizaci v politické i hospodářské sféře. Za jeho panování proběhla reformace. Ve švédském, potažmo i finském případě nešlo o podstatu špatného duchovního faktoru. Konflikt byl nevyhnutelný především proto, že církev spravovala obrovský majetek, zatímco koruna krachovala. Ačkoliv konfiskace církevního majetku probíhala s nevolí, lid se podvolil. S reformací probíhal i proces vytváření spisovného psaného finského jazyka. Počátky datuje kolem roků 1540 až 1550.² Za otce spisovné finštiny je považován Mikael Agricola. Kromě mnoha překladů (mimo jiné i Nového zákona, finsky Uusi Testamentti), napsal i první finský slabikář ABC-kiria. I přes finské tendence si Finové stále přáli být poddanými švédského krále, který jim zaručoval jistotu a bezpečí. Finové Na konci své vlády rozdělil Gustav Vasa území mezi své syny.

Finsko-švédské vztahy utužoval společný nepřítel z východu. Výrazného zlepšení přišlo za panování Gustava II. Adolfa. Během něj se ve Finsku minimálně válčilo, vyvinuly se soudní orgány a instituce. Finsko získalo vyšší soudní dvůr a další soudy se budovaly po celé zemi. Reformy provedl Gustav i v armádě. Tu rozdělil na 23 regimentů. Finsko zásobovalo devět z nich. S tím se pojilo i širší používání finštiny ve vojsku. Důležité dokumenty byly i nadále psány ve švédštině. I díky těmto reformám se Švédsko po Třicetileté válce stalo evropskou velmocí.

Po Gustavově smrti na bitevním poli roku 1632 politiku Švédska řídila, až do zletilosti Kristýny, regentská rada. Řešila se i otázka postavení Finska a roku 1634 bylo vydáno

---

² KLINGE, Matti. *The Finnish Tradition: Essays on structures and identities in the North of Europe*. Helsinky: SHS, 1993, s. 152. ISBN 951-8915-62-8.

Zemské zřízení. „*Lze jej de facto, i když ne de iure, považovat za první ústavu*“³
Čtyřikrát se v textu vyskytuje spojení Švédsko a Finsko a byl ve Finsku vytvořen úřad generálního gubernátora, čímž se posílil status Finska v rámci Švédského království.

Nejvýrazněji mezi generálními gubernátory vyčníval Per Brahe, který ve Finsku působil ve funkci devět let. Nechal přeložit celou Bibli do finštiny a podporoval vznik finské gramatiky, aby se švédští úředníci dosazení do Finska mohli naučit finsky. Nejvýrazněji se do finských dějin zapsal jako zakladatel univerzity v Turku (roku 1640). Ačkoliv kvalitou univerzita zaostávala, Brahe položil základ finskému vysokému školství.

Posilování královské moci a centralizace se staly základním stavebním kamenem vlády Karla XI. Ideologickou podstatou státu symbolizovalo heslo: „*Una religio, una lingua, una lex, idem mores (jedno náboženství, jeden jazyk, jeden zákon, stejné mravy)*“.⁴ Snahy o centralizaci Finsko příliš nepocítilo, neboť finští obyvatelé byli vesměs loajální. Někteří myslitelé, jako například profesor turkuské univerzity Israel Nesselius (rodilý Švéd), byli okouzleni myšlenkou integrace v rámci většího celku. Pokusy o integraci s sebou nesly i jiný efekt. Jeden z tzv. fennofilů, Daniel Juslenius, publikoval několik prací, které se postavily za národní identitu Finů. Vrcholem jeho tvorby se stalo „Staré a nové Turku“. V díle řadí finštinu mezi nejvýznamnější světové jazyky. V tom můžeme vidět první počátky finského nacionalismu.

Nejednalo se ale o žádný vážný konflikt, neboť království muselo zůstat kompaktní. Tak jako po téměř celou historii Švédsko-finské říše, cítily oba národy společnou hrozbu z východu. V příštích letech měla pro Švédsko přijít katastrofa v podobě Severní války. Ačkoliv v prvních letech války dosahovala královská vojska Karla XII. úspěchů, počáteční výhodu nedokázala využít a v roce 1721 byl nový švédský král nucen podepsat ve finském Uusikaupunki (Nystad) mír. Ačkoliv Finsko zůstalo pod Švédskou

---

³ JUTIKKALA, Eino a Kauko PIRINEN. *Dějiny Finska*. Praha: Lidové noviny, 2001, s. 103. ISBN 80-7106-406-8.

⁴ JUTIKKALA, Eino a Kauko PIRINEN. *Dějiny Finska*. Praha: Lidové noviny, 2001, s. 116. ISBN 80-7106-406-8.

korunou, trpělo ruskými intervencemi. Na konci války žilo ve Finsku asi 350 000 obyvatel a drtivá většina úředníků přehla do Švédska. Vystala nutnost znovu osídlit některé finské oblasti, a proto proběhla migrantská vlna švédských občanů. Tím Švédové získali ještě silnější vliv v zemi. Ten ale museli upevnit více způsoby. Po válce Švédsko vypadlo z elitní společnosti evropských velmocí a hegemonem na východě se stalo Rusko Petra Velikého. Zvýšený zájem o Finsko demonstruje i výrok korunního prince Adolfa Fredrika: „*Bez Finska by Švédsko nebylo Švédskem.*“⁵

První myšlenka samostatnosti Finska se objevuje v manifestu carevny Alžběty. Ačkoliv není zcela zřejmé, nakolik nezávislost Finska myslela vážně, doufala, že ve Finsku nalezne spojence proti Švédům. Díky historickým skutečnostem ale finská armáda nikdy nebyla k Rusům loajální. Strach z Ruska demonstruje i myšlenka, kterou řekl Henrik Porthan básníkovi Fransi Mikaelu Franzénovi: „*Musíme se modlit k Bohu, aby se Rusku povedlo umístit své hlavní město do Cařihradu. Pak by mohlo zapadlé Finsko v klidu nechat pod nadvládou švédské koruny. Ale když se nyní nacházíme tak blízko jeho hlavního města, obávám se, že se Finsko dříve nebo později dostane pod ruskou nadvládu. Já doufám, že toto neštěstí nebudu muset zažít, ale vy jej asi spatříte, vy jste mladý.*“⁶

Dokud zůstalo Švédsko tolerantní k Finsku, mohlo počítat s jeho náklonností. Dokonce roku 1766 byla zavedena svoboda tisku. Nový švédský panovník Gustav III. ale začal podezírat Finy, že se chtějí přidat k Rusku. Snaha o získání bezmezní loajality finského vojska dopadlo pro Gustava krachem. Strach finské armády z neuváženého útoku na Rusko podnítil vznik Anjalského svazu. Toho se účastnilo 113 důstojníků finské armády a v tzv. Liikkalské nótě odsoudili jakýkoliv útok na Rusko. Avšak v případě ruské agresivity by vojsko zůstalo věrné švédské koruně. Pro Švédsko se na evropské politické scéně objevilo mnohem větší nebezpečí: spojení Napoleona s Alexandrem I. Ti se dohodli, že car zaútočí na Švédsko. To nedokázalo ruskému

---

⁵ JUTIKKALA, Eino a Kauko PIRINEN. *Dějiny Finska*. Praha: Lidové noviny, 2001, s. 132. ISBN 80-7106-406-8.

⁶ JUTIKKALA, Eino a Kauko PIRINEN. *Dějiny Finska*. Praha: Lidové noviny, 2001, s. 157. ISBN 80-7106-406-8.

vojsku vzdorovat a roku 1809 se Finsko navždy odtrhlo od Švédska a stalo se součástí Ruského impéria.

Švédská nadvláda nad Finskem nikdy tento národ neutlačovala, naopak umožnila jeho rozvoj. Také i díky Švédům proběhla ve Finsku katolizace poklidnou cestou, Finové se přiblížili Západu, docházelo k zlepšování právního systému a vytvořilo se finské umění. Nehledě na politické preference švédských panovníků a mírnější či silnější tendence o centralizaci moci, Finsko hrálo pro Švédsko důležitou roli nárazníkového státu a v průběhu času se stávali finští obyvatelé plnohodnotnou částí Švédska. Pozitivní vývoj můžeme pozorovat i ve finské armádě. Ve švédské armádě počet velitelů s finskými kořeny fluktoval mezi třemi až devíti procenty. Naproti tomu ve finské armádě stoupl počet finských velitelů z 16% v roce 1698 na 69% v roce 1807. Zvýšil se i počet úředníků z 29% (1660) na 84% (1809).⁷ Švédové dlouhou dobu tvořili finské dějiny a silný švédský aspekt nevymizel ani pod vládou cara. Chování švédských panovníků ve Finsku mělo, dle mého názoru, zásadní vliv na pozitivní vnímání Švédska finským lidem, zatímco ruské vojenské akce a drancování již od dob Novgorodské republiky vytvořily negativní obraz Ruska a ovlivňovaly i další směřování Finů ve způsobu chování ke švédské menšině.

---

⁷ MCRAE, Kenneth. *Conflict in Multilingual Societies and Compromise: Finland*. Helsinky: Academia Scientiarum Fennica, 1999, s. 19. ISBN 0-88920-347-4.

1.2. Obrozenecké hnutí a vláda carského Ruska

Se změnou panovníka země se měnily i poměry v zemi. Přestože zůstal úřad generálního gubernátora, Finsko získalo poměrně rozsáhlou autonomii v rámci Ruské říše. Autonomie byla potvrzena i Ålandským ostrovům. Car v prvním roce ruské nadvlády nad Finskem slavnostně otevřel finský sněm a v Petrohradě působil Výbor finských věcí. Vliv na začlenění Finska do Ruska mělo i Napoleonovo tažení do Ruska v roce 1812, proto car potřeboval na východní hranici loajální poddané. V témže roce nechal Alexandr I. přesunout hlavní město z Turku do Helsinek. Tím se centrum Finska přesunulo blíže Rusku. Ačkoliv Rusové získali relativní loajalitu, švédský vliv smazat nemohli. Nová situace podnítila i finské národní obrození. Nutno podotknout, že velká část osobností spjatá s finským národním obrozením publikovala ve švédštině.

Kořeny národního obrození můžeme hledat již na začátku 18. století. V té době ještě Švédské království patřilo mezi evropské velmoci a za „praotce finského obrození“ můžeme označit již dříve zmíněného Daniela Juslenia. Vlastní národní obrození probíhalo až o sto let později ve třech základních fázích. Nejstarším proudem je tzv. turkuský romantismus. Nejvýrazněji do tohoto směru zasáhl Adolf Ivar Arwidsson. Docent historie Arwidsson byl nesmlouvavým kritikem prošvédské byrokracie a proslul především svoji horlivostí. Hlásal: „*Jedině národ!*“⁸ Jeho postoj nezískal pochopení v Petrohradě. Arwidssonovi noviny byly zakázány a na univerzitě ztratil navždy své místo. Osobnost Adolfa Ivara Arwidssona položila základní kámen finskému národnímu obrození. Podstatu národního obrození vystihuje Arwidssonův výrok: „*Švédy nejsme, Rusy nechceme být, buďme Finy.*“⁹

Přesun hlavního města z Turku do Helsinek znamenal i změnu centra vzdělanosti. O

---

⁸ JUTIKKALA, Eino a Kauko PIRINEN. *Dějiny Finska*. Praha: Lidové noviny, 2001, s. 181. ISBN 80-7106-406-8.

⁹ SCHOOLFIELD, George. *A History of Finland's Literature*. Nebraska: University of Nebraska Press, 1998, s. 50. ISBN 0-8032-4189-5.

druhé fázi hovoříme jako o „helsinském romantismu“. Klíčový význam pro další finskou literaturu měl epos lékaře Eliase Lönnrota, který cestoval po Finsku a celé Karélii a sepisoval národní písně.

Od mladých let se výrazně projevoval také Johan Vilhelm Snellman. Ten již od svých studentských let aktivně vystupoval a stal se vůdcem finských studentů a z této pozice jednal s carem Mikulášem I. o zavedení finštiny do škol. Žádosti nicméně nebyla věnována pozornost. Tento ale i další cíle prosazoval poté i jako člen senátu o několik desítek let později. Hodlal otevřeně přednášet o akademických svobodách, za což mu úřady hrozily Sibíří. Roku 1844 začal vydávat švédskojazyčné noviny Saima (švédština byla stále jazykem vzdělanců). Ty však byly o dva roky později zrušeny. Pomáhal také vydávat finskojazyčné noviny Maamiehen Ystävä (Rolníkův přítel).

Ve švédštině psal další důležitý autor pro finské dějiny, Johan Ludvig Runeberg. Jeho díla se zaměřovala především na finskou přírodu a na život finských zemědělců. Vyprávění poručíka Ståla se řadí spolu s Kalevalou k nejvýznamnějším literárním památkám Finska. Význam tohoto autora jsem již zmiňoval výše, neboť právě z tohoto cyklu vlasteneckých balad pochází finská státní hymna. Runebergův formát přesáhl jeho dobu. Dodnes se v kalendáři objevuje jeho jméno a Finové mají na jeho počest 5. února Den Johana Ludviga Runeberga.¹⁰

Odpor k fennomanství se projevoval především až od čtyřicátých let devatenáctého století. Zpočátku tento odpor vycházel z řad vysokých úředníků majících strach, že vzbudí podezření v Petrohradu. Také jejich postoj podporovala i přirozená pohodlnost a nechuť učit se jakýkoliv nový jazyk. Ve Finsku se ale od šedesátých let začalo utvářet hnutí pod vedením jazykovědce Axela Olofa Freudenthala. To mělo za cíl probudit zájem a lásku švédskojazyčné menšiny ke švédštině. Paralelně s fennomany se utvořil proud svekomannů stojících v opozici.¹¹ Vznikajícímu konfliktu mezi fennomany a svekomany nahrál i fakt, že ve stejné době se začal měnit i postoj rolníků. Ti v 18. století sice projevovali svoji nespokojenost s úředníky a šlechtici, kteří neuměli finsky,

---

¹⁰ Finland Calendar Almanach. *Finnguide.fi* [online]. 2002-2012 [cit. 2012-03-15]. Dostupné z: <http://www.finnguide.fi/calendar/calendarevents.asp?month=2&p=6>

¹¹ JUTIKKALA, Eino a Kauko PIRINEN. *Dějiny Finska*. Praha: Lidové noviny, 2001, s. 185-187. ISBN 80-7106-406-8.

nicméně ta se pohybovala v rámci etnické identity. A zpočátku ani národní hnutí nemělo v rolnících oporu.¹²

Vedle fennomanství a svekomanství se objevil i proud hlásící se k liberalismu. Ten byl ve Finsku ovlivněn zejména z Anglie a byl klidný a racionální. Liberálové chápali jazyk pouze jako kulturní a společenský prostředek, nikoliv mystický symbol. Věřili v poklidný vývoj obou jazyků a urovnání neshod. „*Zatímco fennomané tvrdili, že ve Finsku žije jen jeden národ, a proto je třeba používat jen jeden jazyk, a zatímco svekomané dokazovali, že v zemi se mluví dvěma jazyky, a žijí tam tedy také dva národy, heslem liberálů se stalo: Jeden národ, dva jazyky.*“¹³ V první řadě chtěli liberálové učinit ze zemského sněmu pravidelně se scházející instituci. Liberalismus především svými návrhy odcizoval Finy Rusům a vztah švédština a finština hrál podřadnou roli.

Od 60. let probíhaly ve Finsku dynamické změny. V roce 1855 zemřel Mikuláš II., vlády se ujal Alexandr II. a provedl celou řadu reforem. V roce 1858 vznikla první finskojazyčná střední škola, roku 1860 zavedl samostatnou měnovou jednotku, finskou marku (tou se ve Finsku platilo až do roku 2001, kdy ji nahradilo euro) a o tři roky později byla finština zrovnoprávněna se švédštinou a dodnes oba jazyky patří ve Finsku mezi úřední. Tomuto kroku předcházelo osobní setkání cara s Johanem Snellmanem. Rozvíjel se také průmysl, především hutnický, dřevařský a textilní. Zvyšující se produktivita hospodářství vyžadovala také investice do infrastruktury, čímž došlo k jejímu zlepšení. Také přispěl k uvolnění politické atmosféry, když nechal roku 1863 svolat sněm (poprvé od roku 1809).¹⁴

Liberalismus, fennomanství a svekomanství postupně přerostly v národní hnutí. Ačkoliv se postupně začaly etablovat politické strany, pevná politická uskupení ještě neexistovala a u některých členů senátu se nedalo určit, do které skupiny patří. K vůdcům fennománů patřili Johan Vilhelm Snellman (roku 1868 odvolán po neshodách s generálním gubernátorem Nikolajem Adlerbergem), Georg Zacharias Forsman či Yrjö-Koskinen. Svekomany zastupovali Carl Gustav Estlander, Viktor Magnus von Born či Axel Lille. Freudenthal, kolem kterého se tvořily první myšlenky

---

¹²HROCH, Miroslav. *V národním zájmu: požadavky a cíle evropských národních hnutí devatenáctého století v komparativní perspektivě*. Praha: Lidové noviny, 1999, s. 139. ISBN 80-7106-298-7.

¹³JUTIKKALA, Eino a Kauko PIRINEN. *Dějiny Finska*. Praha: Lidové noviny, 2001, s. 189. ISBN 80-7106-406-8.

¹⁴HEJKALOVÁ, Markéta. *Stručná historie států: Finsko*. První vydání. Praha: Libri, 2003, s. 60. ISBN 80-7277-207-4.

svekomanů, nebyl do senátu nikdy zvolen. Liberálové se seskupili kolem profesora práva Leo Mechelina. Proud zpočátku vynikal svojí organizovaností a roku 1880 vytvořili jeho členové program své strany. Přiostrťování jazykového boje ale znamenalo pro liberály zkázu, protože nedokázali oslovit masu. Většina členů přešla do řad svekomanů a tvořili proud mírnější vůči fennománům. Rozdělila se i Finská strana na mladofennomany a starofennomany.

Po rozpadu strany liberálů se stále očividněji senát polarizoval. Boj se vedl především o změnu volebního zákona. Proti ní se vždy postavili svekomané, pro které by to znamenalo ztrátu pozice. Ti tvořili v senátu většinu a dokázali prosadit změny, proti kterým fennomané protestovali. Roku 1889 se poprvé do univerzitní matriky zapsalo více finskojazyčných než švédskojazyčných studentů a také se poměr v senátu rovnoměrně rozdělil, čímž se spor vyostřil. Švédsky mluvící obyvatelé tvořili asi pouhou osminu obyvatel, a proto jakákoliv švédská převaha ve vládních orgánech byla dlouhodobě neudržitelná. Obě nacionalistická hnutí znemožňovala rusifikaci země.

Větší ohrožení pro finskou identitu ale znamenalo jiné nacionální hnutí, to ruské. Prvním krokem proti finské autonomii můžeme spatřit v roce 1890, kdy se ruská pošta spojila s finskou. Silnější vlna rusifikace přišla s osobou nového generálního gubernátora, Nikolaje Bobrikova. I na jeho popud vydal car v roce 1901 nový zákon o branné povinnosti. Proti tomuto kroku se vzedmul odpor. Ačkoliv obě jazykové skupiny striktně nový zákon odmítly, způsob řešení strany rozdělil a svekomané podezírali fennomany, že v případě potvrzení statusu finštiny ustoupí Rusům. K ostrému postoji se ke svekomanům přidala i část fennománů. Snaha o zavedení branné povinnosti nakonec skončila fiaskem, i proto, že většina úředníků patřila ke konstitucionalistům a odvody sabotovala.

Další ránu pro přívržence rusifikace znamenal 16. červen 1904, kdy byl spáchán úspěšný atentát na Bobrikova. Car nakonec musel ustoupit ze svých požadavků vůči Finsku. Díky rusko-japonské válce, která znamenala pro Mikuláše II. katastrofu, se podařilo uspořádat generální stávkou. Car roku 1905 vydal prohlášení, které rušilo jeho proruská opatření. Zakrátko proběhla i další klíčová změna. Následujícího jara vydal car výnos o jednokomorovém parlamentu. Díky volební reformě se zdesetinásobil počet oprávněných voličů a poprvé v Evropě získaly volební právo i ženy. První volby se konaly v roce 1907 a znamenaly katastrofu pro švédské konstitucionalisty. Ti získali

pouhých 24 křesel, z celkových 200, mladofennomané obsadili 26 míst. Překvapivě dobrého výsledku dosáhli starofennomané (59 křesel). Největší silou v parlamentu se stala sociálně-demokratická strana s osmdesáti křesly. Otázka jazykového rozdělení tedy zcela zřetelně ustoupila do pozadí zájmu obyčejných Finů.

Rusko ale opět začalo získávat na prestiži a s nevolí sledovalo, že ve Finsku nacházeli útočiště revolucionáři. Ve Finsku se také poprvé setkal Lenin se Stalinem. Začal tedy nový pokus o okleštění finské autonomie. Na protest proti carským opatřením, která byla přísnější než ta na přelomu století, odstoupili z parlamentu svekomané a o půl roku později také starofennomané. Fennoman Paasikivi k tomu dodal, že tím chtějí ukázat carovi odpor všech Finů proti nezákonnostem. Tím se sblížily strany, které proti sobě dlouhou dobu ostře vystupovaly. Senát pak ovládli Rusové.

V průběhu konfliktu s Ruskem se stále častěji hovořilo o samostatnosti Finska. Nápad způsobil zánik hranic mezi jazykovými stranami a ty ho vítaly, i když s různou mírou opatrnosti.¹⁵ Protiruský postoj se ozýval především ze studentských řad. Když v březnu 1917 ruský car Mikuláš II. abdikoval, revoluční nálada zachvátila i Finsko. Prozatímní ruská vláda měla zájem na zachování finské autonomie. Nebyla ale nakloněna myšlence samostatného Finska a rozpustila finský parlament. Ten rozhodnutí neuposlechl a byly vyhlášeny nové volby, v nichž vyhrály pravicové subjekty. V Rusku ale došlo k bolševické revoluci a postoj k Finsku se opět změnil. Pravice, která byla zpočátku loajální k prozatímní vládě, nechtěla mít nic společného s bolševiky, a proto začala usilovat o samostatnost. Parlament odhlasoval 6. prosince 1917 nezávislost Finska. Klíčové jednání o uznání začala v Petrohradu 30. prosince. Jednání pokračovala druhý den a v posledních hodinách roku 1917 ruská vláda schválila finskou nezávislost (pod dokumentem byli mj. podepsáni i Lenin, Trockij a Stalin). V novém roce se objevil na mapě Evropy nový samostatný stát.¹⁶

Po roce 1809 se prudce měnily poměry v zemi. Nové centrum moci sídlilo v Petrohradě a Švédské království navždy ztratilo Finsko jako součást svého státu. Během devatenáctého století se také výrazně změnil počet obyvatel. V roce 1820 žilo ve Finsku asi 1 227 500 obyvatel, zatímco na konci století se číslo vyšplhalo na

---

¹⁵ JUTIKKALA, Eino a Kauko PIRINEN. *Dějiny Finska*. Praha: Lidové noviny, 2001, s. 187-227. ISBN 80-7106-406-8.

¹⁶ HEJKALOVÁ, Markéta. *Stručná historie států: Finsko*. První vydání. Praha: Libri, 2003, s. 66-67. ISBN 80-7277-207-4.

2 655 900.¹⁷ Růst populace a změna vlády by mohly vést k úvahám o ztrátě švédského vlivu. Není to ale pravda. Ve švédštině se psala první obrozenecká díla (i finská hymna pochází ze švédsky psané básnické sbírky), Švédsko se stávalo útočištěm nepohodlných osob carské moci a Švédští Finové tvořili i nadále elitu Finska. I přesto, že Finsko získalo pod nadvládou Ruska autonomii a mnoho privilegií, stále mu bylo Švédsko bližší. Mezi největší Švédské Finy patřili: nejvýraznější osobnost hnutí fennomanů a finského nacionalismu, Johan Vilhelm Snellman, který vydával noviny ve švédštině a dokonce se narodil ve Stockholmu; Jean Sibelius, zřejmě nejslavnější finský skladatel; Carl Gustaf Emil Mannerheim, kterého Finové považují za největší osobnost své historie či Pehr Ehvid Svinhufvud, který se stal třetím prezidentem samostatného Finska.¹⁸ Vztah finských a švédských nacionalistů v senátu poukazuje na jeho podstatu. Oba proudy měly rozdílné postoje, avšak v případě ohrožení statusu Finska rusifikací se dokázaly názorově spojit. Pro Finsko v tomto období hráli švédsky mluvící občané klíčovou roli.

---

¹⁷ KISSANE, Bill. Nineteenth-century Nationalism in Finland and Ireland: A Comparative Analysis. *Nationalism & Ethnic Politics*. June 1, 2000, Vol 6., Issue 2, s. 29. Dostupné z: <http://ehis.ebscohost.com.ezproxy.is.cuni.cz/eds/pdfviewer/pdfviewer?sid=f3aca454-7e25-4c24-9023-385ef7f1510e%40sessionmgr11&vid=6&hid=6>

¹⁸ STEELE, Joelle. *An Illustrated History Of The Stelle, Furu And Forström Famillies*. Washington: Olympia, 2010, s. 6.

1.3. Nezávislé Finsko

Zisk samostatnosti neproběhl zcela hladce a ruské jednotky působící na území Finska se odmítly smířit se ztrátou svého postavení. V té době byl hlavní politickou osobností Finska Pehr Ehvid Svinhufvud. 27. Ledna 1918 jmenoval senát vrchním velitelem Carla Mannerheima a země se tak ocitla v rukou dvou švédsky hovořících Finů. Oba muže popsal jeden diplomat takto: „*Na jedné straně silný, neotesaný, demokratický Svinhufvud, téměř záměrně nedbalý svého zevnějšku, který však svou věcností, přímostí charakteru a jasností svého úsudku vyčnívá nad své okolí. Kromě toho silně nesnáší Rusy a je pravým Finem. Na straně druhé aristokratický a nesmírně elegantní generál jízdy, velmi uhlazený miláček žen s perfektním vystupováním, který cítí s Rusy i Švédy.*“¹⁹ Konflikt mezi ruskými vojáky a finskou občanskou gardou nakonec přerostl ve válku občanskou a utvořily se dva tábory: rudí a bílí. Zatímco rudí brali válku jako boj za sociální revoluci, bílí ji vnímali jako osvobozující. Drtivá většina švédské minority sympatizovala s bílými a dokonce ze Švédska se přidalo do jejich řad asi tisíc dobrovolníků. V nejvyšší hierarchii jednotek bílých se hovořilo švédsky a velení se ujal právě Mannerheim, který finsky mluvil velice špatně. Přesto se mu podařilo získat sympatie většiny venkovských obyvatel, zatímco základny rudých se tvořily především v průmyslových městech.²⁰ V květnu se boje definitivně zvrátily na stranu bílých a začaly hromadné procesy a masové popravy příslušníků rudých gard.

V prvních letech samostatného státu se hlavní otázky týkaly nového státního uspořádání. Jasno přinesly volby v roce 1919, které vyhrály strany podporující vznik republiky, zatímco monarchistické úplně propadly. Prvním prezidentem se tentýž rok stal Kaarlo Juho Ståhlberg, který byl zvolen na úkor Mannerheima. Ačkoliv nový stát musel řešit vnitřní problémy vztah švédštiny a finštiny byl odsunut na vedlejší kolej. Mnohem palčivější problém představovaly Ålanské ostrovy, kde převažuje švédsky mluvící obyvatelstvo. Místní obyvatelé se na podzim roku 1917 téměř jednomyslně vyslovili pro připojení ke Švédsku. Během občanské války procházely ostrovy chaotickou situací, neboť na území operovaly ruské, finské rudé, finské bílé, švédské a německé vojenské jednotky. Švédsko se snažilo prostřednictvím Společnosti národů získat souostroví pod svoji správu. Jeho záměr se nezdařil. Ålanským ostrovům, na

¹⁹ JUTIKKALA, Eino a Kauko PIRINEN. *Dějiny Finska*. Praha: Lidové noviny, 2001, s. 228. ISBN 80-7106-406-8.

²⁰ MCRAE, Kenneth. *Conflict in Multilingual Societies and Compromise: Finland*. Helsinky: Academia Scientiarum Fennica, 1999, s. 59. ISBN 0-88920-347-4.

doporučení Společnosti národů, udělilo Finsko širokou míru autonomie a učinilo z ostrovů demilitarizovanou zónu.

Dalšímu jazykovému sporu se nedalo vyhnout a na síle mu dodal i vzrůstající nacionalismus v Evropě, který se mezi válkami stal jednou z nejsilnějších ideologií. Zprvu byli útočnější švédskojazyční, a někteří dokonce požadovali uznání autonomie jako zástupci jiné národnosti. Brzy ale přešli do defenzivy. V roce 1922 prosadil finský senát pozemkovou reformu, tzv. Lex Kallio. Proti ní se postavila pouze Švédská lidová strana, neboť se bála osidlování švédskojazyčných oblastí. Za první velkou porážku ale považovali švédští nacionalisté až zákon Helsinské univerzity přijatý, i přes protesty švédského velvyslance, roku 1923. Podle něj se muselo vyučovat v obou jazycích ve stejném poměru, jaký byl poměr jazyků mezi studenty. Zákon měl ale spíše praktický, nikoliv ideologický základ. Jako reakce na švédskojazyčné tendence vzniklo tzv. Hnutí pravého finství. To požadovalo jednojazyčné Finsko. Nejintenzivnější střety mezi jazykovými skupinami se odehrávaly na půdě univerzity v Helsinkách. Kompromisem byla situace vyřešena až v roce 1937, kdy parlament schválil zákon, který udělal z Helsinské univerzity finskojazyčnou školu, ačkoliv některé hlavní předměty se zároveň vyučovaly i ve švédštině. Nespokojené hlasy finských nacionalistů se ozývaly i na východě země. Tam vznikla tzv. Akademie pro Karelskou společnost. Ta požadovala silný národní stát a dlouhou dobu ovládala studentské kruhy.

Hlavní spojence přesto vidělo Finsko stále na Západě (hlavně ve Spojeném království), a především ve Švédsku. Když do prezidentské funkce v roce 1935 nastupoval Svinhufvud, tak Finsko slavnostně vyhlásilo, že bude ve své zahraniční politice dodržovat skandinávskou linii. Ta se projevila na začátku druhé světové války, i když plnohodnotná vojenská spolupráce nevznikla včas. Říkalo se, že: „*Dánsko se bálo Německa, Finsko Ruska, Norsko se nebálo nikoho a Švédsko se nemohlo rozhodnout, koho se bát nejvíce.*“²¹ Již od roku 1938 však Finsko se Švédskem začaly budovat na Ålandských ostrovech společné opevnění. I během válečného období používaly obě armády stejný typ děl.

Ačkoliv Švédsko přímo vojensky nepodpořilo Finy během Zimní války, hrálo klíčovou roli pro dodávky zbraní a techniky do Finska. Ze Švédska přicházelo do Finska i mnoho dobrovolníků a vzniklo lidové hnutí na pomoc Finsku. 13. března uzavřelo

---

²¹ JUTIKKALA, Eino a Kauko PIRINEN. *Dějiny Finska*. Praha: Lidové noviny, 2001, s. 249. ISBN 80-7106-406-8.

Finsko se Sovětským svazem mír v Moskvě, protože situace byla pro Finy neudržitelná a Finsko ztratilo mnohá území. Z nich bylo do Finska evakuováno asi 11% obyvatel země. Smlouva oživila ve Švédsku i Finsku možnost blízké spolupráce mezi oběma státy. Proti plánu se ale razantně postavil sovětský ministr zahraničí Molotov, a tak z něj sešlo. Padl i návrh na společnou politickou unii skandinávských zemí. Ten razantně odmítlo, kromě Ruska, i Německo. Pokračovací válku můžeme z hlediska finsko-švédských vztahů přirovnat k Zimní. Finsko během bojů se Sovětským svazem utrpělo mnoho ztrát, ale dokázalo si zachovat svoji suverenitu i neutralitu. Symbolem boje se stal Carl Mannerheim, který velel vojskům během Zimní i Pokračovací války a v roce 1944 se stal šestým finským prezidentem.²²

Po válce se jazyková otázka vyhýbala jakýmkoliv ostrým konfliktům. To může být, podle Kennetha McRaeho, způsobeno několika faktory. Nejčastější vysvětlení poukazuje na sblížení mezi švédskojazyčnými a finskojazyčnými Finy a vytvoření recipročního respektu. Druhý výklad vidí hlavní příčinu v postupném procesu, který započal již dávno a válkou pouze vyvrcholil. Někteří prezentují názor, že Finsko se v té době rozhodlo pro zahraniční směřování politiky v rámci skandinávského regionu.²³

Švédové se z velké části zapříchčili o vznik finské kultury i rozkvět finského jazyka. V době, kdy nejvyšším finským představitelem byl švédský král, nedocházelo k despotickému a bezohlednému zacházení s finskými poddanými. Švédsko ale nebylo státem, který měl zásadní dopad na jazykový boj. Míru eskalace konfliktu, či naopak posilování spolupráce mezi stranami ovlivňoval jiný zásadní faktor – zahraniční politika a mezinárodní pozice Ruska, resp. Sovětského svazu. Rusové během svých vojenských akcí na území Finska tuto zemi plenili. Silně se do finského podvědomí zapsalo například období tzv. Velkého a Malého hněvu, kdy ruské jednotky brutálním způsobem drancovali Finsko. V období ruské nadvlády nad Finskem úzce spolupracovali finskojazyční a švédskojazyční především v době, kdy car zahajoval rusifikaci země. Naopak nejvýraznější rozpory probíhaly v sedmdesátých a osmdesátých letech, kdy ruský car Finy výrazněji neomezoval a umožnil Finsku rozvoj. Stejný scénář se opakoval i později po uznání finské nezávislosti. Když se na počátku 30. let Stalin

---

²² JUTIKKALA, Eino a Kauko PIRINEN. *Dějiny Finska*. Praha: Lidové noviny, 2001, s. 249-290. ISBN 80-7106-406-8.

²³ MCRAE, Kenneth. *Conflict in Multilingual Societies and Compromise: Finland*. Helsinky: Academia Scientiarum Fennica, 1999, s. 80-81. ISBN 0-88920-347-4.

soustředil především na vnitrostátní problémy Sovětského svazu, vrcholil ve Finsku jazykový spor. Poté, co si Stalin s Hitlerem rozdělili sféry vlivu a Sovětský svaz zaútočil na Fíny, veškeré spory ustoupily a celé Finsko se postavilo společnému nepříteli. Po válce se postupně ze Sovětského svazu stal hegemon Východního bloku. A právě z tohoto důvodu, dle mého názoru, nevznikl ve Finsku po válce výraznější jazykový konflikt, nikoliv z možných příčin nastíněných v předchozím odstavci. Vztahy mezi švédsky mluvící menšinou a finsky mluvícím obyvatelstvem se nevyvíjely zcela náhodně.

2. Postavení z právního hlediska

2.1. Švédská menšina v rámci ústavy

Ústava již nezávislého státu byla ve Finsku přijata roku 1919. V červenci ji podepsal tehdejší finský regent Carl Mannerheim. Znění ústavy bylo přívětivé pro švédskou populaci a švédština byla potvrzena jako druhý oficiální jazyk země. Žádné jiné menšině (jako např. Sámové) ústava nepřihlíkla takové postavení, ačkoliv nebránila v rozvoji jejich kultury a jazyka. Statusu švédštiny se týká paragraf 14, který jasně deklaruje právo Švédských Finů používat svůj jazyk:

*„(1) Národními jazyky Finska jsou švédština a finština.
(2) Každý má právo užívat svůj vlastní jazyk, švédštinu či finštinu, v případě, že je účastníkem soudního či jiného řízení a zisk dokumentů v příslušném jazyce mu musí být zaručen Parlamentním zákonem. Veřejné orgány se musí postarat o vzdělávací, kulturní a sociální potřeby finskojazyčné a švédskojazyčné populace podle obdobných zásad.
(3) Sámové jako domorodé obyvatelstvo, stejně tak jako Romové a další skupiny, musí mít právo udržovat a rozvíjet svůj vlastní jazyk a kulturu. Ustanovení upravující právo Sámů používat sámštinu před orgány veřejné moci musí být předepsáno Parlamentním zákonem. Práva těch, kteří užívají znakovou řeč a těch, kteří vyžadují interpretaci či překlad kvůli zdravotnímu postižení, musejí být zaručena Parlamentním zákonem.“²⁴*

Nicméně tento paragraf nebyl jediný, který v ústavě upřesňoval užívání švédštiny. Již před vydáním Parlamentního zákona v roce 1928 souhlasil finský legislativní orgán s užíváním švédštiny na parlamentní půdě. V této ústavě definoval dvojjazyčnost dokumentů v parlamentu paragraf 22:

---

²⁴ Finland - Constitution 1919. *Servat* [online]. 2010 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: http://www.servat.unibe.ch/icl/fi01000_.html

„ Všechny zákony a vyhlášky, stejně tak jako vládní parlamentní návrhy a odpovědi na ně, návrhy a jiná sdělení parlamentu vládě, musí být vydány ve finském a švédském jazyce. “²⁵

Ústava nicméně umožňovala, aby okresy užívaly v administrativním styku pouze jediný jazyk, a to v případě, že menšina tvoří zanedbatelné procento populace (viz paragraf 50)

V ústavě se také řešil problém jazyka v ozbrojených složkách, kterých se týkal paragraf 75. V armádě se stala jediným velicím jazykem finština, ačkoliv si branci, pokud to situace umožňovala, mohli vybrat jednotku, ke které se připojili na základě jazykové preference. To určoval druhý odstavec tohoto paragrafu:

„(2) Pokud je to možné a pokud si to branec sám přeje, může být přiřazen k jednotce, která užívá stejný mateřský jazyk jako odvedenec, a to buď finštinu, nebo švédštinu a branec musí dostat instrukce ve stejném jazyce. Velicí jazyk v ozbrojených silách je finský jazyk. “²⁶

Ústava z roku 1919 platila až do roku 2000, kdy vstoupil v platnost nový ústavní dokument, který parlament schválil 11. června 1999. Podnět pro ni přišel již v roce 1995, kdy parlament přijal potřebné reformy. Nový ústavní dokument odráží změny, kterými Finsko prošlo za sedmdesát osm let a silně vnímá Finskou republiku jako součást Evropské unie. Základní bod, který se týká postavení švédské menšiny, se nachází v paragrafu 17, který je doslovně převzatý z paragrafu 14, ústavy z roku 1919. Konstantnost ústavního znění paragrafu o jazykové užívání hraje pro švédskou menšinu a její postavení důležitou roli. Neměnnou pozici si švédština zachovala i v parlamentu.

---

²⁵ Finland - Constitution 1919. *Servat* [online]. 2010 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: http://www.servat.unibe.ch/icl/fi01000_.html

²⁶ Finland - Constitution 1919. *Servat* [online]. 2010 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: http://www.servat.unibe.ch/icl/fi01000_.html

Kapitola týkající se legislativní komory definuje procesy a pravomoci mnohem detailněji než dřívější ústava a podrobněji rozebírá i status švédštiny v parlamentu, čímž do ústavy bylo zakomponováno pojetí, které se objevilo v Parlamentním aktu z roku 1928:

„V Parlamentu je používán švédský a finský jazyk.

*Vláda a další orgány musí předložit ve finštině i švédštině dokumenty nezbytné k projednávání zákona v Parlamentu. Stejně tak odpovědi Parlamentu a sdělení, zprávy a prohlášení výborů, jakož i písemné návrhy mluvčí rady musí být napsány ve finštině a švédštině.*²⁷

Naopak mnohem méně prostoru je věnováno obraně (název hlavy Ozbrojené síly se změnil na Národní obranu). Jakoukoliv zmínku o jazykové otázce ústava v hlavě 12 neobsahuje.

Z ústavního hlediska se v průběhu času postavení švédské minority v podstatě neměnilo. První ústava samostatného Finska se zabývala jazykem ve třech paragrafech. Nová ústava již nevěnovala stejný prostor armádě, čímž vypadla i deklarovaná finskojazyčnost ozbrojených složek. Nejdůležitější část obsahoval paragraf 14, resp. 17, který zůstal v nezměněné podobě a explicitně definuje Finsko jako bilingvní stát. Část týkající se jazykového užívání v parlamentu prošla malou změnou a již přesně jmenuje i další instituce, které mají za povinnost komunikovat i ve švédštině. Z tohoto pohledu můžeme dokonce říci, že dochází i k mírnému posílení statusu švédštiny. Z konstitucionálního hlediska postavení zcela jednoznačně neoslabuje.²⁸

---

²⁷ The Constitution of Finland: 11 June 1999. *Finlex* [online]. 1999 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: <http://www.finlex.fi/fi/laki/kaannokset/1999/en19990731.pdf>

²⁸ The Constitution of Finland: 11 June 1999. *Finlex* [online]. 1999 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: <http://www.finlex.fi/fi/laki/kaannokset/1999/en19990731.pdf>

2.2. Jazykové zákony Finska

První Jazykový zákon byl schválen 1. 6. 1922 a nabyl účinnosti od 1. 1. 1923. Upravoval vztahy a užívání jazyka v různých sektorech, např.: v církvi či obecní administrativě ad. Hlavní význam zákona spočíval v klasifikaci každé z provincií. Provincie, ve které tvořila jazyková minorita stejně či více než 10 procent její celkové populace, získala bilingvní status (stejný princip aplikovala např. Kanada v roce 1969). Další ustanovení přisoudilo městům Helsinky, Turku a Vaasa dvojjazyčnost i v případě, že by požadovaného počtu menšina nedosahovala. Aby aktuální situace jednotlivých provincií mohly být reflektovány, každých deset let se na základě nových statistik mohla jazyková povinnost provincií měnit. Pro vyhnutí se častým změnám, určoval zákon tzv. zónu tolerance, která činila dvě procenta. To v praxi znamenalo, že aby se změnil status provincie na bilingvní (či naopak) musela minorita dosáhnout 12 % obyvatel, resp. klesnout pod 8 procent. Provincie se také stala bilingvní, pokud bilingvní v ní byla alespoň jedna dvojjazyčná komuna nebo jednojazyčná komuna švédská i finská.

Další část zákona upravovala pravidla pro styk s orgány veřejné správy. Finskojazyční i švédskojazyční měli možnost komunikovat ve svém vlastním jazyce. Stejně tak se toto právo vztahovalo na vnitřní sdružení, církevní kongregace, vzdělávací instituce či korporace (paragraf 3). Další paragraf uváděl, že v případě perzekucí nebo podobných situací musely být dokumenty vydány v jazyce obžalovaného. V případě jednojazyčných provincií se dokumenty vydávaly v jejím hlavním jazyce, nicméně mohly být přeloženy v případě žádosti některé ze stran. Na městské úřady kladl zákon podobné požadavky. Dokumenty v jednom jazyce mohly vydávat ty oblasti, kde menšina tvořila méně než jednu třetinu, nepožádal-li někdo jinak. Podobně se mohly zachovat i soudy a ve druhém jazyce vydávaly pouze na žádost.

Zmíněná ustanovení vytvářela komplexní pravidla pro služby a dokumentaci předpokládaných styků mezi administrativou a jejími klienty a upravovala vztah žalobce, obžalovaného, uchazeče, nebo podobné zainteresované strany k administrativním orgánům. Další paragraf určuje, že veškeré zprávy, oznámení a ostatní veřejné materiály musí být vydány oběma jazyky (v případě bilingvní provincie) či jazykem většiny.

V komunikaci mezi jednotlivými úřady se, podle zákona, užíval většinový jazyk daného okresu. Ty bilingvní měly ještě za povinnost, pokud jednaly se stranou ovládající pouze jeden jazyk, jej užívat. V případě styku nižšího s vyšším úřadem nemohl nižší odmítnout dokument, pokud byl psán v jiném než majoritním jazyce. Zálžitosti zaměřené na určitý druh instituce s převahou menšiny, jako například školy, musely být vydány v jazyce instituce i v případě, že ležely na jednojazyčném území. Členové správních rad, komisí a reprezentativních shromáždění měli možnost užívat jazyk, který si vybrali, a v případě slabé či žádné znalosti druhého jim musel být zajištěn adekvátní překlad.

Poslední část zákona se týkala církví, vyššího vzdělání, armádních složek a dopravy. Pro církve platilo, že farnosti mohou vést bohoslužby nezávisle na jazykovém určení provincie či komuny, ve které se nacházejí. Paragrafy, které podrobněji upravovaly vyjmenované oblasti, schválil parlament později. Finské ambasády a konzuláty v zahraničí byly, z logiky věci, dvojjazyčné. Bližší jazykové požadavky upřesňoval „Zákon o jazykových znalostech požadovaných na státní zaměstnance“.

Jazykový zákon z roku 1922 prošel několika významnými revizemi. První komplexní změna proběhla v roce 1935 jako reakce na nacionalistickou vlnu a jazykové napětí. Zhruba polovina jazykového zákona byla novelizována, i když většina modifikací měla spíše kosmetický charakter. Po změnách ale ztratila města Helsinky, Turku a Vaasa svůj neměnný bilingvní statut platilo pro ně pravidlo dvouprocentní odchylky do 10 %. Dále pak bilingvální okresy úprava nedefinovala na základě oblasti, ale dle jazykové potřeby,

bilingvními provinciemi byla dále umožněna komunikace pouze v jazyce většiny ve vnitřních záležitostech a také ve sporech, kdy obžalovaný mluvil jedním jazykem, mohla komunikace probíhat ve druhém. Tyto úpravy znamenaly redukci bilingvního systému. V politickém kontextu šlo o změny, které si vynutila radikální finská nacionalistická hnutí (např. Akademická karelská společnost, před ní se o totéž snažilo hnutí Lapua).

V šedesátých letech dvacátého století panovalo ve Finsku mírnější jazykové klima a vznikla potřeba novelizace jazykového zákona. Během sčítání lidu v roce 1960 se ukázalo, že v Turku žije pouze 7,6 % občanů hlásící se ke švédštině, čímž se minorita ocitla pod osmiprocentní hranicí. Švédská lidová strana přišla s návrhem, aby zůstala města Helsinky, Turku a Vaasa bilingvní, pokud se zde k minoritnímu oficiálnímu jazyku přihlásí alespoň 5000 občanů. Návrh byl zamítnut, když pro něj hlasovala pouze SFP. O rok později se SFP podařilo vyjednat kompromis a v případě, že pokud se v kterékoli komunitě hlásilo k minoritnímu jazyku více než 5000 obyvatel, dle zákona byla považována za dvojjazyčnou. Stačilo také, aby jazyková minorita dosáhla deseti procent a komuna se stala bilingvní (dříve, kvůli dvouprocentní odchylce, bylo nutné, aby menšina v komunitě dosáhla alespoň dvanácti procent). Novely měly pochopitelně i jiný efekt, protože se ohrozila pozice jednojazyčných švédských komun.

Roku 1975 proběhla další novelizace (ta předchozí vstoupila v platnost roku 1962). Na rozdíl od té předchozí neupravovala pouze několik slov, ale přinesla rozsáhlejší revizi. Většina změn měla spíše technický ráz, ale několik z nich obsahovalo podstatné záležitosti. Firmy získaly stejná práva jako ostatní asociace. Vzhledem k demografickému vývoji se opět změnilly podmínky definující bilingvní komunu. Nově stačilo, aby na území žilo 3000 obyvatel menšiny (dříve 5000) či alespoň 8 procent. Aby se komuna změnila na jednojazyčnou, musel počet příslušníků menšiny klesnout pod šest procent.²⁹

---

²⁹ Finland: Language Act. *U. S. English Foundation, Inc.* [online]. 2012 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: <http://www.usenglishfoundation.org/view/229>

V lednu 2004 vstoupil ve Finsku v platnost nový Jazykový zákon, který reflektoval snižující se počet příslušníků švédské minority v zemi. Tento zákon je mnohem komplexnější než ten předchozí, konkrétněji vymezuje pojmy, zdůrazňuje dva oficiální jazyky Finska a umožňuje každému občanovi jednodušší styky na oficiální úrovni. Změny, které přinesla novelizace z roku 1975 v oblasti definice jednojazyčné a bilingvní provincie, zůstaly neměnné. Status švédštiny potvrzuje zákon na státní úrovni a i v jednojazyčných provinciích musí na žádost jednat administrativa v jazyku minority. Stejně pravidlo platí i v případě soudních řízení a nový zákon přesněji definuje pravidla užívání jazyka v civilních a trestných řízeních, především pro příslušníky jiných jazykových menšin. Zákon přišel se změnou způsobu korespondence mezi úředními orgány, neboť jazykem, kterým komunikují úřady se státní správou, je nyní pouze finština a to i v případě komunikace s úřadem švédskojazyčné provincie. Pro členy komisí zůstává právo na získání informací ve svém mateřském jazyce. V armádě se zachovává hierarchické postavení jazyků.

Ústava Finska definovala postavení švédského jazyka pouze v základních bodech. Na změny a snižující se zastoupení švédských Finů musel reagovat jazykový zákon, který zůstává hlavním statutem vztahu švédština – finština. První vydání roku 1922 přisuzovalo, vezmeme-li v úvahu poměr švédskojazyčných a finskojazyčných obyvatel, relativně vysokou míru užívání. Tu oklestila první velká novelizace (1935), která korespondovala s vyostřeným jazykovým bojem. Nicméně v pozdějších letech došlo opět k přibližování. Dle mého názoru jsou další úpravy zákona pozitivní pro švédskou menšinu, neboť jim zaručuje zachování dvojjazyčnosti nejdůležitějších měst. Samozřejmě tím ztrácí i švédskojazyčné komunity svůj status. Jazykový zákon (2004), který nahradil předchozí, zachovával základní body, avšak jako jediný jazyk v komunikaci nižší úřadů s vyššími určil finštinu. Ačkoliv nejpříznivější pro švédskou komunitu byl zákon z roku 1922, v souvislosti s vývojem počtu švédskojazyčných jsem přesvědčen, že úprava zákonů tento stav reflektuje a stále dostatečně chrání postavení druhého oficiálního jazyka.³⁰³¹

---

³⁰ Finland: Language Act No 423/2003. *UOttawa* [online]. 2012 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: http://www.slmc.uottawa.ca/?q=bi_finland_act

³¹ MCRAE, Kenneth. *Conflict in Multilingual Societies and Compromise: Finland*. Helsinky: Academia Scientiarum Fennica, 1999, s. 219-233. ISBN 0-88920-347-4.

2.3. Status Ålandských ostrovů

Konflikt mezi Švédskem a Finskem týkající se Åland se vyostřil hned po vyhlášení finské nezávislosti. V roce 1917 se obyvatelé vyslovili pro připojení ke Švédsku, což Finsko odmítlo a na nátlak Společnosti národů udělilo ostrovům alespoň širokou autonomii. Ústava z roku 1919 zakotvovala pouze krátký paragraf o tom, že Ålandy jsou autonomní.

„Provincie Alandy musí být autonomní ve zvláštním a předepsaném způsobu.“³²

Bližší ji popsal Autonomní zákon z roku 1920. Švédština se stala jediným úředním jazykem, byl vytvořen místní parlament s limitovanými legislativními pravomocemi a švédština se stala jediným jazykem pro korespondenci s centrem.³³ Důležité dodatky byly zapracovány později (1922). Základ pro tento dokument položila Ålandská dohoda uzavřená mezi Švédskem a Finskem o rok dříve. Konečný dokument obsahoval několik hlavních bodů:

- Guvernéra Åland volil místní třicetičlenný parlament (Landsting) se souhlasem finského prezidenta.
- Finština se nemusela vyučovat na školách.
- Finští přistěhovalci získali volební právo po pěti letech pobytu.
- Cenu pozemků a způsob prodeje si určovala provincie.
- Polovina z daňových příjmů ålandských občanů náležela provincii
- Tyto podmínky měla prověřit a zároveň je garantovat Rada Společnosti Národů.

---

³² Finland - Constitution 1919. *Servat* [online]. 2010 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: http://www.servat.unibe.ch/icl/fi01000_.html

³³ HANNIKAINEN, Lauri a Frank HORN. *Autonomy and Demilitarisation in International Law: The Åland Islands in Changing Europe*. Netherland: Kluwer Law International, 1997. ISBN 90-411-0271-X.

První zájem o novelizaci zákona se objevil na konci třicátých let, ale jakékoliv snahy přerušila válka. Ke snahám o revizi přispělo především urovnávání jazykových bojů v druhé polovině třicátých let. Změny tak, kvůli válečnému konfliktu, přišly až v roce 1951. Zákon již neurčoval mezinárodní instituci jako garanta autonomie. Vznikl seznam pravomocí a zúžila se pravomoc prezidenta Finska na ostrovech. Úprava zachovávala švédskou tradici.

Volání po změnách se začala objevovat již v sedmdesátých letech, ale vyvrcholila až v roce 1991, kdy byl schválen nový, komplexní a detailní zákon, na který se odkazuje současný Jazykový zákon i ústava Finska. Zákon definuje legislativní pravomoci regionálního parlamentu (nově pod názvem Lagting), upravuje ekonomické a politické vztahy. Text zákona je velice liberální a Ålandy si drží širokou míru autonomie, ačkoliv v některých klíčových bodech se podřizují finské vládě, která je reprezentována guvernérem. Ålandské ostrovy mají také jednoho zástupce ve finském parlamentu, který často působí v politickém klubu Švédské lidové strany. V zákoně je také zakotveno, že v úřadech mohou pracovat (mimo obyvatel Åland) pouze občané Finska, Islandu, Dánska, Švédska a Norska. V policii pak pouze Finové. Zákon také říká, že jediným oficiálním jazykem ostrovů je švédština, nicméně občané Finska mají možnost, v případě nutnosti, komunikovat s úřady ve finštině. Naprostou svobodu mají Ålandské ostrovy ve svém hospodářství. Výběr daní a rozpočet provincie je zcela nezávislý na finském parlamentu.³⁴

Status Åland je zajímavý jako příklad stability vztahu mezi velmi malou a svým způsobem izolovanou menšinou a mateřskou zemí. Ostrovy se mohly pyšnit i několika privilegii, jako například vlastní vlajkou (1954), svými poštovními známkami (1984) či originálními cestovními pasy (1991). Ostrovy se také, kromě Finska, orientují na všechny skandinávské země. Výjimečný status Ålandských ostrovů se projevil i na vyjednáváních Finska o vstupu do Evropské unie, jejíž součástí se stalo spolu se Švédskem a Rakouskem v roce 1995. Ålandy pak vstup do Evropské unie musely

---

³⁴ Act on the Autonomy of Åland. In: <http://www.finlex.fi/fi/laki/kaannokset/1991/en19911144.pdf>. 1991.

odděleně schválit v referendu. Pro vstup se nakonec vyslovilo 73,6 procent voličů.³⁵

Na počátku finské nezávislosti byl postoj k Ålandským ostrovům rozpačitý a zákony měly pouze vágní definice. Postupem času se pravidla definovala a potvrzovala širokou autonomii. Finsko má důvěru v samostatnost Åland (důkazem toho lze uvést nezávislost finanční politiky na finské vládě). Postavení provincie se díky Autonomnímu zákonu výrazně zlepšila a byly přesně definovány široké mantinely.³⁶³⁷

---

³⁵ *Åland in the European Union*. Helsinky: J-Payno Oy, 2005,. s. 22. ISBN 951-724-529-9.

³⁶ MCRAE, Kenneth. *Conflict in Multilingual Societies and Compromise: Finland*. Helsinky: Academia Scientiarum Fennica, 1999, s. 322-330. ISBN 0-88920-347-4.

³⁷ Act on the Autonomy of Åland. In: <http://www.finlex.fi/fi/laki/kaannokset/1991/en19911144.pdf>. 1991.

3. Sociální a ekonomické postavení švédské menšiny

Strmý nárůst počtu obyvatel pokračoval ve Finsku i po vyhlášení nezávislosti.³⁸ Nárůst švédskojazyčného obyvatelstva tak prudký nebyl, a proto procentuelní zastoupení švédské menšiny v populaci klesalo. V roce 1880 tvořilo švédskojazyčné obyvatelstvo 14,3 procent obyvatel. O sto let později poměr dosáhl pouze 6,3 %. Od roku 1980 do roku 2011 nejenže stále upadalo procentuelní zastoupení švédskojazyčného obyvatelstva, klesal i jejich celkový počet a poprvé za sto let se snížil pod 300 000, zatímco celková finská populace vzrostla o více než 600 000. Finsky hovořící obyvatelstvo tvořilo v roce 2011 devadesát procent celkového množství. Ke švédštině se v roce 2011 hlásilo 5,4 %. Markantnější změna se týká městského obyvatelstva. V roce 1880 38 % měst hovořilo pouze švédsky, za dalších sto let to již bylo 6 %. Největší změnu poměru pozorujeme v regionu Uusimaa, kde v roce 1880 tvořilo švédskojazyčné obyvatelstvo více než polovinu počtu, zatímco v roce 1990 pouze 11 %. Dodnes ale region Uusimaa obývá třetina švédské menšiny.³⁹ Navzdory bilingvnímu systému je dnes Finsko státem s vysokým počtem většinové populace. Z čísel také vyplývá, že pro švédskou menšinu je dnes nezbytné hovořit i finsky.

Švédská minorita žila a žije především ve městech, což má vliv na zaměstnanost v jednotlivých sektorech. Oproti finskojazyčnému obyvatelstvu jsou švédskojazyční častěji zaměstnáni v terciárním sektoru (sektoru služeb a komerce), zatímco méně pracují v průmyslu. V sektoru služeb se rozdíl vyrovnávají, avšak v průmyslu rozdíl narůstají. To souvisí s rostoucím terciárním sektorem ve Finsku. V porovnání s finským průměrem je více švédsky mluvících Finů zaměstnáno v sektoru služeb a méně v průmyslu. Data také ukazují, že v průměru pracují Švédští Finové na vyšších a lépe placených postech. Častěji pracují jako manažeři či církevní zaměstnanci, naopak jich méně pracuje jako dělníci. Kenneth McRae ve své knize vytvořil tzv. „*index*

---

³⁸ Viz Příloha 1

³⁹ Number of municipalities by official language and population by language according to regions at year-end 2006. *Statistics Finland* [online]. 2006 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: http://pxweb2.stat.fi/sahkoiset_julkaisut/vuosikirja2007/html/engl0018.htm

zaměstnanosti“⁴⁰. Ten umožňuje určit zaměstnanost v různých odvětvích. V jednotlivých odvětvích švédská minorita nejčastěji přestala pracovat v církevní oblasti. Tam index klesl ze 158 (v roce 1950) na 122 (1980). Nemění se poměr švédských Finů v oblasti vysoké státní správy. Paradoxně jich také, v porovnání s minulostí, méně pracuje jako řadoví dělníci. Rozdíl panuje i na venkově, protože švédští Finové obývají bohatší části Finska.

Rozdíl mezi průměrným příjmem finskojazyčného a švédskojazyčného obyvatele je dán především geograficky, protože Švédští Finové žijí v rozvinutějších částí jižního a západního pobřeží Finska.⁴¹ Podobný index jako pro zaměstnanost v jednotlivých oblastech, vytvořil McRae i pro jednotlivé regiony v závislosti na příjmech.⁴² Index 100 udává průměrný finský příjem. V oblastech s největší švédskojazyčnou populací, Uusimaa a Helsinky, byly indexy 123, resp. 128. Silně nadprůměrné ekonomické postavení v rámci Finska mají i obyvatelé Ålandských ostrovů. Hrubý domácí produkt na obyvatele je vyšší o zhruba 25 procent v porovnání se zbytkem Finska a je závislý především na rozvinutém turistickém ruchu a s ním spojenými službami.⁴³⁴⁴⁴⁵

Přestože klesá zastoupení švédské menšiny ve Finsku a dnes tvoří již pouze o něco více než 5 procent z celkové populace, udržuje si dobrý ekonomický a sociální status. Přisuzovat ale švédské menšině výjimečnou pozici je zavádějící, protože vždy obývala hospodářsky silnější městské i venkovské regiony. Naopak můžeme v některých sektorech pozorovat postupné přibližování s průměrem finského obyvatelstva.⁴⁶

---

⁴⁰ MCRAE, Kenneth. *Conflict in Multilingual Societies and Compromise: Finland*. Helsinky: Academia Scientiarum Fennica, 1999, s. 131. ISBN 0-88920-347-4.

⁴¹ Viz Příloha 2

⁴² MCRAE, Kenneth. *Conflict in Multilingual Societies and Compromise: Finland*. Helsinky: Academia Scientiarum Fennica, 1999, s. 83-143. ISBN 0-88920-347-4.

⁴³ Åland, Gross domestic product (GDP) at current market prices. *Timetric* [online]. 2008 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: <http://timetric.com/index/VtnGbE3gRpOxdgicqgodaQ/>

⁴⁴ *Åland in Brief*. Alandy: Åland Parliament, 2008.

⁴⁵ Finland, Gross domestic product (GDP) at current market prices. *Trimetric* [online]. 2008 [cit. 2012-05-10]. Dostupné z: <http://timetric.com/index/A6jLpiAYSfeVnXiSx2-5Jw/>

⁴⁶ MCRAE, Kenneth. *Conflict in Multilingual Societies and Compromise: Finland*. Helsinky: Academia Scientiarum Fennica, 1999, s. 83-143. ISBN 0-88920-347-4.

4. Politická situace švédské menšiny

4.1. Švédská lidová strana (SFP, finsky RKP)

Strana byla založena roku 1906 novinářem a doktorem práv – Axelem Lillem. Ve stejném roce vydal car výnos o vzniku nového finského parlamentu a proběhla volební reforma. Strana vznikla především, aby podporovala švédskojazyčné obyvatelstvo neohledně na jejich ekonomické či sociální postavení. Ve stejném duchu pokračuje dodnes. Zaměřuje se tedy především na voliče, kteří mají enormní zájem zachovat bilingvní systém. Strana se dále soustředí na ochranu etnických, náboženských či sexuálních menšin. Také podporuje posilování evropské integrace a užší spolupráci zemí Severoatlantické aliance. Stranu volí asi tři čtvrtiny Švédských Finů. Zbytek švédskojazyčných občanů pak z ostatních stran nejčastěji volí sociální demokracii.⁴⁷⁴⁸

Kořeny, které vedly k založení, nalezneme v sedmdesátých a osmdesátých letech devatenáctého století jako reakci na fennomanství. V době, kdy byl finský senát rozdělen do čtyř stavů, ovládali svekomané především měšťanský stav a šlechtu, zatímco finskojazyční měli převahu v duchovenstvu a rolnictvu. Po klíčové reformě roku 1906 by se nově zvolení švédskojazyční politici mohli stát pouhou skromnou frakcí ve volebním systému, a proto bylo nezbytné, pro udržení vlivu, rychle mobilizovat veškeré švédskojazyčné obyvatelstvo, včetně drobných farmářů či rybářů. Vznikla tedy Švédská lidová strana, které se do podzimu podařilo založit 80 poboček a získat kolem 50 000 členů. Ve volbách roku 1907 získala strana 12,6 procent hlasů, což jí zaručilo 24 mandátů. Až do získání nezávislosti Finska kooperovala s ostatními stranami v boji proti rusifikaci země. Od vyhlášení nezávislosti až do druhé světové války spolupracovala strana především s finskou sociální demokracií z důvodu obavy před finským pravicovým nacionalismem. V raných poválečných letech zaujala na politickém spektru středo-pravicový směr. V politickém systému tak působila mezi

---

⁴⁷ KOPEČEK, Lubomír. *Politické strany moderní Evropy*. Praha: Portál, 2005. s. 258 ISBN 80-7367-038-0.

⁴⁸ MCRAE, Kenneth. *Conflict in Multilingual Societies and Compromise: Finland*. Helsinky: Academia Scientiarum Fennica, 1999, s. 193. ISBN 0-88920-347-4.

socialisty a pravici. V souvislosti s častou spoluprací s levicí se postupně přiblížila ke středu politického spektra. Po druhé světové válce nastal i další zajímavý jev. Zatímco před válkou volilo Švédskou lidovou stranu více procent, než byl poměr švédskojazyčného obyvatelstva k celkové populaci, po roce 1945 se situace mění. Od sedmdesátých let dvacátého století již komplexnější program strany obsahoval stanoviska týkající se environmentalistiky, ekonomické i sociální oblasti. K budování politického programu došlo v kontextu vzrůstajícího pragmatismu během sedmdesátých a osmdesátých let. Tím se snažila strana získat příznivce, pro něž jazyková otázka nebyla prioritou. Poslední volby do finského parlamentu se konaly v dubnu 2011 a potvrdily nepříznivý trend a úbytek voličů SFP, který stranu provází od počátku devadesátých let.⁴⁹ Strana ve volební kampani soustředila především na otázku přistěhovalectví a na podporu imigrace do země. Tímto způsobem se snaží bojovat s neustále klesajícími volebními výsledky.⁵⁰

Volební výsledky strany korespondují poklesem početnosti švédské menšiny, která tvoří většinu jejího elektorátu. Spolu s klesajícím počtem švédské menšiny klesají i výsledky Švédské lidové strany. Od roku 1936 až do voleb v roce 1983 strana v každých volbách, v porovnání s předchozími, vždy ztrácela a měla nižší volební výsledek. Mírný nárůst byl zaznamenán na přelomu devadesátých let dvacátého století, avšak výsledky měly dále klesající tendenci (1936 získala strana ve volbách 10,4 % hlasů, největší volební porážku utrpěla strana v roce 1979, kdy ji svůj hlas odevzdalo 4,2 % voličů).⁵¹ Spolu s volebními výsledky klesá i počet členů strany. Na začátku dvacátého století měla asi padesát tisíc, zatímco, dnes se počet členů pohybuje okolo třiceti tisíc. Ovšem ve srovnání se stranami, které vykazují podobnou voličskou podporu (Křesťanští demokraté a Zelená liga), má Švédská lidová strana téměř dvojnásobný počet členů. Z toho je patrné, že si, i přes pokles voličů, udržuje stále silné členské zázemí.⁵²

---

⁴⁹ Viz Příloha č. 3

⁵⁰ Integration Policy Programme. SFP [online]. 2012 [cit. 2012-05-13]. Dostupné z: <http://www.sfp.fi/Site/Widget/Editor/100/files/program/Integration%20Policy%20Programme%202008.pdf>

⁵¹ Viz příloha č. 3

⁵² KOPEČEK, Lubomír. *Politické strany moderní Evropy*. Praha: Portál, 2005. s. 252 -259 ISBN 80-7367-038-0.

Stranu vedl do voleb v roce 2011 předseda Stefan Wallin, který stojí v čele jejím již od roku 2006. Strana získala 4,3 procenta hlasů, což je, jak jsem již avizoval, nejhorší výsledek od roku 1979. Od posledních voleb poklesla podpora strany o 0,3 procentních bodů. I přesto si SFP udržela devět mandátů jako v předchozích letech. Vládní koalici utvořilo po volbách celkem šest stran, přičemž SFP je v koalici druhou nejmenší. Spolu s ní je v dnešní finské vládě Národní koaliční strana (KOK), Finská sociálně-demokratická strana (SDP), Levá aliance (VAS), Zelená liga (VIHR) a Křesťanští demokraté (KD). V opozici zůstali Práví Finové (PS) a Finský střed (KESK). Švédská lidová strana získala také dvě ministerská křesla. Stefan Wallin je současným ministrem obrany Finska Anna-Maja Henriksson se stala ministryní spravedlnosti.⁵³

Většinu voličů SFP tvoří Švédští Finové téměř nezávisle na jejich orientaci. Švédská lidová strana je tedy v jistém smyslu příkladem „catch-all party“, která se zaměřuje právě na švédsky mluvící voliče. Z analytického hlediska plní Švédská lidová strana tři hlavní funkce. Za prvé reprezentuje švédskou minoritu jako kulturní a jazykovou komunitu. Druhá funkce spočívá v ochraně specifitějších zájmových skupin jako například obyvatel Ålandských ostrovů. Třetí funkce je stabilizační. Švédská lidová strana byla často součástí vládních koalic, neboť dokázala téměř vždy vyjednat a dohodnout se na kompromisu.⁵⁴

V minulosti se pokusily etablovat i jiné strany hlásící se ke švédštině. Po vyhlášení finské nezávislosti se zformovala Švédská levice. Navzdory názvu se nejednalo o stranu dělníků, nýbrž o progresivní liberální skupinu preferující ustavení republiky před monarchií, progresivní zdanění obyvatel či uzákoněnou osmihodinovou pracovní dobu. Největšího úspěchu dosáhla strana v letech 1930 a 1945, kdy v provincii Uusimaa

---

⁵³ Government in Office. *Finnish Government* [online]. 2012 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: <http://government.fi/hallitus/jasenet/en.jsp>

⁵⁴ MCRAE, Kenneth. *Conflict in Multilingual Societies and Compromise: Finland*. Helsinki: Academia Scientiarum Fennica, 1999, s. 187-206. ISBN 0-88920-347-4.

získala jedno křeslo v parlamentu. Na druhé straně politického spektra mnohem později, v roce 1973, vznikla Konstituční lidová strana, která se odštěpila od Švédské lidové strany jako důsledek odchylování strany od pravicové linie. Její program se vyznačoval silně protisocialistickým postojem. Jedno křeslo v parlamentu získala strana v letech 1975 a znovu poté o osm let později. Dnes působí malé regionální švédské skupiny ve většině etablovaných stran.

Švédská lidová strana primárně funguje jako ochránce švédské menšiny. Jak jsem avizoval v závěru první kapitoly, charakter jazykového prostředí závisel na míře agresivity ruské politiky. Do jisté míry s tím korespondují i volební výsledky SFP. V krizových obdobích, kdy jazyková otázka finštiny a švédštiny byla odsunuta na vedlejší kolej, klesala i podpora strany. První výraznější pokles zaznamenala strana v průběhu první světové války. Nárůst voličů ve dvacátých letech dvacátého století reflektoval spory mezi finskojazyčnými a švédskojazyčnými. Lepšího volebního výsledku, ve srovnání s předchozími volbami, dosáhla i strana v roce 1933, tedy v roce vzniku Akademické karelské společnosti. Poprvé se pod desetiprocentní volební výsledek dostala strana v roce 1939 před Zimní válkou. Po válce, jak již bylo zmíněno, konflikt mezi skupinami neeskaloval. S tím souvisí i výsledky Švédské lidové strany, které mírně, avšak téměř konstantně klesají. Výjimku tvořilo období od roku 1983 do roku 1991, což dle mého názoru do značné míry souvisí se situací v Sovětském svazu. Od roku 1991 ale vidíme už pouze úbytek voličstva korespondující s klesajícím počtem švédskojazyčného obyvatelstva.⁵⁵

4.2. Největší odpůrci bilingvního systému

V současné době se oponenti dvou úředních jazyků ve Finsku sdružují především v politické straně Práví Finové (finsky Perussuomalaiset, zkráceně PS). Jako hlavní cíle si Práví Finové vytyčili zrušení druhého úředního jazyka a namísto učení švédštiny ve

---

⁵⁵ MCRAE, Kenneth. *Conflict in Multilingual Societies and Compromise: Finland*. Helsinky: Academia Scientiarum Fennica, 1999, s. 187-206. ISBN 0-88920-347-4.

školách, zaměření se na výuku některého ze světově rozšířených jazyků jako např.: angličtinu, francouzštinu, němčinu či španělštinu. Chtějí také podporovat „růst národní identity“.⁵⁶

Stranu založili v roce 1995 Timo Soini (současný předseda), Raimo Vistbacka, Urpo Leppäen a Kari Bärlund. Praví Finové byli postaveni na troskách Finské strany venkova, založené již v roce 1959. Poprvé šli do voleb v roce 1999, kdy získali ve finském parlamentu jediné křeslo, které obsadil Raimo Vistbacka, který tak obhájil svůj poslanecký mandát z roku 1995. Úspěšnější byla strana v dalších volbách (2003). Tam ji zvolilo 1,6 % voličů. Protože ve Finsku neexistuje volební klauzule, získali Praví Finové 3 křesla ve dvousetčlenném parlamentu. Zasloužil se o to především Tony Halme, boxer, který kandidoval jako nezávislý a získal 38 % všech hlasů Pravých Finů. Nárůst voličů nebyl náhodný a další léta potvrdila strmý vzestup strany. V roce 2007 slavili zisk 4,1 procent. Největší úspěch zaznamenali v posledních volbách. Výsledek 19,1 % a nárůst patnácti procent katapultovaly stranu na třetí místo. Přesto strana zůstala v opozici a koalici vytvořily, ve spolupráci i se Švédskou lidovou stranou, dvě nejsilnější politické strany.⁵⁷

Srovnáme-li výsledky Švédské lidové strany (jako strany s největším zájmem na zachování bilingvního státu) a Pravých Finů (odpůrců takového uspořádání), může se zdát, že politické postavení švédské menšiny se zhoršuje. Nejsem přesvědčen o tom, že úspěch Pravých Finů je postaven na jazykové otázce a distancovanosti od bilingvního systému. Praví Finové využili ve své kampani ekonomické krize Evropské unie a eurozóny. Jedná se o stranu silně euroskeptickou a populistickou a takto prudký nárůst nemohl způsobit faktor, který již neodmyslitelně patří k finským dějinám. Druhý jev, jenž způsobuje vysoký zisk Pravých Finů, vidím v prudce rostoucím počtu imigrantů. Zatímco v roce 1995 (tedy v době vzniku PS a vstupu Finska do EU) evidoval Finský

---

⁵⁶ THE TRUE FINNS' ELECTION PROGRAMME FOR THE PARLIAMENTARY ELECTION 2011 / SUMMARY. 2011. Dostupné z: <http://www.perussuomalaiset.fi/getfile.php?file=1935>. *Perussuomalaiset* [online]. 2011 [cit. 2012-05-13]. Dostupné z: <http://www.perussuomalaiset.fi/getfile.php?file=1935>

⁵⁷ DUTTON, Edward. The Finnish Election. *Contemporary Review*. Semptember 1, 2011, Vol. 293, Issue 1702. Dostupné z: <http://ehis.ebscohost.com.ezproxy.is.cuni.cz/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=3&hid=6&sid=6bf8c150-00b8-438f-88be-f32adf380d49%40sessionmgr14>

statistický úřad 65 649 cizinců, v loňském roce to již bylo 244 827.⁵⁸ K názoru, že švédská menšina z politického hlediska výrazně neztrácí svůj status, mě vede i fakt, že Práví Finové se stále nacházejí v opozici.

4.3. Švédština na půdě parlamentu

Princip užívání více jazyků sahá před rok 1809, do švédského parlamentu, kam Finové pravidelně posílali zástupce svých čtyř stavů. Ten byl v té době multilingvální, ale veškerá jednání probíhala pouze ve švédštině. Neobvyklá událost se odehrála v roce 1771. Tomas Andersson Kuittinen, reprezentant rolnictva z Karélie, uspořádal schůzi svého stavu a hovořil ve finštině. Učinil tak především z důvodu slabé jazykové vybavenosti svých kolegů.

Po anexi Finska k Rusku vytvořil car Alexandr II. ve Finsku sněm. Ten však, kromě roku 1809, zasedl až roku 1863, kdy byla finština zrovnoprávněna se švédštinou. Ve sněmu tvořili finskojazyčnou skupinu především kněží a rolnictvo, zatímco švédsky hovořila především šlechta a měšťanstvo. Jakékoliv dokumenty, zprávy, návrhy či petice stavů se vydávaly v obou jazycích. Radikální změnu přinesla volební reforma roku 1906, kdy byl ustanoven jednokomorový parlament a zatímco do senátu mohlo volit asi 126 000 oprávněných voličů, po reformě získalo právo desetkrát více občanů. S touto volební reformou tedy měla po nových volbách v parlamentu přibližně stejné zastoupení, jako byl jejich poměr v populaci. Jak jsem ji avizoval v kapitole o Švédské lidové straně, reprezentantem švédské menšiny je právě SFP, nicméně vždy nějakého švédskojazyčného poslance měla i sociální demokracie. A právě díky levicovým subjektům nakonec ve finském parlamentu usedlo vyšší procento švédskojazyčným poslanců v porovnání s počtem Švédských Finů v populaci.⁵⁹

---

⁵⁸ Population according to language 1980–2011. *Statistics Finland* [online]. 2011 [cit. 2012-05-02]. Dostupné z: http://stat.fi/til/vaerak/2011/vaerak_2011_2012-03-16_tau_001_en.html

⁵⁹ Viz Příloha č. 4

První užívání švédštiny i finštiny v oficiálních dokumentech se datuje před rok 1863, kdy byly jazyky zrovnoprávněny. Do té doby byla švédština jediným oficiálním jazykem ve Finsku. V roce 1827 vydal car manifest ve finštině, švédštině a ruštině. Bilingvní jsou i některé dříve vydané dokumenty. V éře nezávislého Finska bylo používání jazyku na půdě parlamentu poprvé ustanoveno v ústavě z roku 1919, kde se ve článku 22 píše, že všechna rozhodnutí mají být vydána v obou jazycích.⁶⁰ Pevné zakotvení bilingvního systému se objevilo i v Parlamentním zákoně z roku 1928. Paragraf 88, kapitoly 8:

„(1) Během parlamentního projednávání se smí používat pouze finský nebo švédský jazyk.“

(2) Zprávy a stanoviska jednotlivých výborů, stejně tak jako návrhy mluvčí rady a komise, musí být připraveny v obou těchto jazycích.

(3) Písemná oznámení vlády určená Parlamentu musí být rovněž vypracována ve švédštině i finštině.“⁶¹

V obou jazycích se kromě parlamentních nařízení vydávají i oficiální dokumenty jiných institucí jako jsou například Ombudsman, Finská banka či Kancléř pro spravedlnost (ten je nejvyšším ochráncem práv ve Finsku).⁶²

Paradoxem je, že většina švédskojazyčných politiků, kteří neovládali finštinu, pocházela spíše z levicových subjektů, nikoliv ze Švédské lidové strany. Znalost druhého jazyka stoupá i u finskojazyčných politiků a podle výzkumu Kanadské královské komise (Canadian Royal Commission) Bilingualism in Finland vyplývá, že

---

⁶⁰ Finland - Constitution 1919. *Servat* [online]. 2010 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: http://www.servat.unibe.ch/icl/fi01000_.html

⁶¹ Finland - Parliament Act 1928. *Servat* [online]. 2010 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: http://www.servat.unibe.ch/icl/fi01000_.html

⁶² Information. *The Office of the Chancellor of Justice* [online]. 2012 [cit. 2012-05-13]. Dostupné z: <http://www.chancellorofjustice.fi/>

stále větší procento politiků je bilingvní.⁶³ Jazyková příslušnost hraje roli i ve způsobu rozsazení ve finském parlamentu. Poslanci Švédské lidové strany jsou vždy usazeni úplně vpravo.

---

⁶³ MCRAE, Kenneth. *Conflict in Multilingual Societies and Compromise: Finland*. Helsinky: Academia Scientiarum Fennica, 1999, s. 233-246. ISBN 0-88920-347-4.

Závěrečné shrnutí práce

Základy finské kultury stojí na Švédském království a i v průběhu historie hráli švédsky mluvící Finové klíčovou roli v zásadních dějinných událostech. Švédsko ale ztratilo svoji pozici evropské velmoci po Severní válce a během necelého století přišlo i o samotné Finsko. Přesto konflikty mezi švédskojazyčnými a finskojazyčnými pokračovaly v různých intenzitách. Tu ovlivňovala především pozice Ruska, resp. Sovětského svazu. Samotné Švédsko představovalo nejbližšího spojence a nemělo výrazný vliv na intenzitu jazykového boje. V případě posílení východního souseda Finska měla míra rozporů mezi jazykovými skupinami klesající tendenci. Například v éře Sovětského svazu a Východního bloku vládlo ve Finsku klidné jazykové prostředí. Eskalaci konfliktu naopak pozorujeme v obdobích, kdy Rusko řeší převážně vnitrostátní problémy. Finská preference Švédů před Rusy se víceméně táhla již od soupeření Švédského království s Novgorodem a preference Švédska má především historické důvody, neboť Švédové stáli u zrodu finské kultury, švédský generální gubernátor Per Brahe nechal jako první přeložit Bibli do finštiny a založil univerzitu v Turku a byli to většinou Švédové, kteří znovu osídlili Finsko po ruských výbojích. Historické souvislosti, dle mého názoru, hrají klíčovou roli pro další vytváření příznivého prostředí pro švédskou menšinu ve Finsku.

V sociální a ekonomické sféře zaujímá švédská menšina podobné postavení jako Finové. Rozdíly v míře zaměstnanosti v jednotlivých sektorech souvisí především s tím, že většina Švédských Finů bydlí hlavně ve městech. Poměr mezi jazykovými skupinami se s postupem času stírá.

Pokud se zaměříme na politický a právní náhled na věc, pak vidíme snahy zabezpečit práva a postavení Švédských Finů. Švédská lidová strana se pravidelně stává součástí finských vlád.⁶⁴ Její klesající volební výsledky dokládají, že švédská menšina je

---

⁶⁴ Organisation. *Swedish People's Party* [online]. 2012 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: <http://www.sfp.fi/en/organisation/>

spokojena s jazykovým prostředím ve Finsku, neboť v případech vyostřujícího se jazykového konfliktu, stoupá i počet voličů SFP (např. rostoucí podpora strany v první polovině třicátých let dvacátého století). Z právního hlediska pak ústava a zákony, které ve Finsku platí, zaručují švédské menšině výsadní postavení, které se snaží udržet i přes pokles švédsky mluvících obyvatel.

Švédská menšina, vzhledem ke svému počtu, již pochopitelně nemá status nejdůležitější jazykové skupiny, ale Finsko ji stále chápe jako svoji důležitou součást. Ekonomické a sociální rozdíly mezi skupinami se v průběhu času vyrovnávají. Na právní a politické úrovni však stále přetrvává snaha udržet postavení švédské minority chránit ji. První hypotézu, že vztah švédskojazyčného a finskojazyčného obyvatelstva ovlivňuje především politika Švédska, jsem v práci vyvrátil, neboť jazykové prostředí se mnohem více odvíjí od politiky Ruska. Pokud Rusko preferuje agresivní politiku, pak jazykový konflikt utichá. To se v dějinách potvrdilo několikrát (např. v období Velkého a Malého hněvu, odstoupení svekomanů i fennomanů z parlamentu během snahy o rusifikaci na začátku dvacátého století či jednomyslný postup jazykových skupin na počátku druhé světové války). Hypotézu, že politické a právní postavení slábne, lze popřít. Švédská lidová strana je pravidelnou vládní stranou i přes téměř konstantně klesající volební výsledky. V zákonech týkajících se jazykových pravidel je evidentní snaha o reflektování ubývajících příslušníků švédské menšiny se zájmem chránit ji a udržet některá důležitá města bilingvní. Hypotézy, které jsem tedy v úvodu vyslovil, se nepotvrdily.

Summary

Beginnings of Finnish culture are associated with Kingdom of Sweden and Swedish-speaking Finns played the main role during the history. But Sweden had lost its position as the European power after Great Northern War and after less than one century it lost the whole Finland. In spite of that, conflicts between language groups continued in various intensity, which was influenced by Russia (respectively Soviet Union). Sweden was the closest ally and didn't affect language conflicts. When Russia was strong, conflict between language groups calmed (for example in era of Soviet Union). But in times, when Russia had national issues, we can see escalation of the language conflicts. Finns preferred Sweden since era of The Novgorod Republic and this preference has historical reasons. Swedish was in beginnings of the Finnish culture, Swedish general governor Per Brahe ordered to translate the Bible to Finnish and he founded University of Turku and Swedish citizens settled Finland after Great Northern War. In my opinion, this historical context played the main role in creating favorable environment for Swedish minority.

In economic and social sphere occupies Swedish minority similar position as Finns. Differences in the employed rate in the economic sectors related to the places where Swedish-speaking Finns live. Proportion between the language groups declines.

In political and juristic case, there is effort to protect rights and position of Swedish-speaking Finns. Swedish People's Party of Finland is the traditional member of Finnish government. Its declining election results shows, that Swedish minority is satisfied with today situation, because in cases of escalation of the language conflict, the election results of SPF rises. From juristic view, constitution and laws of Finland guarantee a privileged position for Swedish-speaking Finns despite of decline of Swedish-speaking Finns population.

Swedish minority, due to its number, isn't the most important language group, but Finland sees it as important part of state. Economic and social differences between language groups balance. On juristic and political levels there is effort to protect status of Swedish minority. First hypothesis, that relation between Swedish-speaking and Finnish-speaking citizens is influenced mainly by foreign policy of Sweden, has been refuted. That relation is mainly influenced by Russian policy. When Russia prefers

aggressive policy, conflict between language groups calmed. Hypothesis that political and juristic status weaken was refuted. Swedish People's Party of Finland is regularly in coalition, despite of low election results. Language laws reflect the situation in Finland, protect rights of Swedish minority and keep important cities bilingual.

Zdroje a literatura

Dokumenty:

- Finland - Constitution 1919. *Servat* [online]. 2010 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: http://www.servat.unibe.ch/icl/fi01000_.html
- Finland - Parliament Act 1928. *Servat* [online]. 2010 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: http://www.servat.unibe.ch/icl/fi01000_.html
- Finland: Language Act No 423/2003. *UOttawa* [online]. 2012 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: http://www.slmc.uottawa.ca/?q=bi_finland_act
- Finland: Language Act. *U. S. English Foundation, Inc.* [online]. 2012 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: <http://www.usenglishfoundation.org/view/229>
- The Constitution of Finland: 11 June 1999. *Finlex* [online]. 1999 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: <http://www.finlex.fi/fi/laki/kaannokset/1999/en19990731.pdf>

Monografie:

- *Åland in Brief*. Alandy: Åland Parliament, 2008.
- *Åland in the European Union*. Helsinky: J-Payno Oy, 2005. ISBN 951-724-529-9.
- HANNIKAINEN, Lauri a Frank HORN. *Autonomy and Demilitarisation in International Law: The Åland Islands in Changing Europe*. Netherland: Kluwer Law International, 1997. ISBN 90-411-0271-X.
- HEJKALOVÁ, Markéta. *Stručná historie států: Finsko*. První vydání. Praha: Libri, 2003, s. 128. ISBN 80-7277-207-4.
- HROCH, Miroslav. *V národním zájmu: požadavky a cíle evropských národních hnutí devatenáctého století v komparativní perspektivě*. Praha: Lidové noviny, 1999, s. 199. ISBN 80-7106-298-7.
- JUTIKKALA, Eino a Kauko PIRINEN. *Dějiny Finska*. Praha: Lidové noviny, 2001, s. 408. ISBN 80-7106-406-8.
- KLINGE, Matti. *The Finnish Tradition: Essays on structures and identities in the North of Europe*. Helsinky: SHS, 1993, s. 264. ISBN 951-8915-62-8.
- KOPEČEK, Lubomír. *Politické strany moderní Evropy*. Praha: Portál, 2005, s. 728. ISBN 80-7367-038-0.
- MCRAE, Kenneth. *Conflict in Multilingual Societies and Compromise: Finland*. Helsinky: Academia Scientiarum Fennica, 1999, s. 429. ISBN 0-88920-347-4.
- SCHOOLFIELD, George. *A History of Finland's Literature*. Nebraska: University of Nebraska Press, 1998, s. 877. ISBN 0-8032-4189-5.

• STEELE, Joelle. *An Illustrade History Of The Stelle, Furu And Forström Familles*. Washington: Olympia, 2010, s. 6.

Články:

- DUTTON, Edward. The Finnish Election. *Contemporary Review*. Semptember 1, 2011, Vol. 293, Issue 1702. Dostupné z: <http://ehis.ebscohost.com.ezproxy.is.cuni.cz/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=3&hid=6&sid=6bf8c150-00b8-438f-88be-f32adf380d49%40sessionmgr14>
- KISSANE, Bill. Nineteeth-century Nationalism in Finland and Ireland: A Comparative Analysis. *Nationalism & Ethnic Politics*. June 1, 2000, Vol 6., Issue 2, s. 29. Dostupné z: <http://ehis.ebscohost.com.ezproxy.is.cuni.cz/eds/pdfviewer/pdfviewer?sid=f3aca454-7e25-4c24-9023-385ef7f1510e%40sessionmgr11&vid=6&hid=6>

Elektronické zdroje:

- Åland, Gross domestic product (GDP) at current market prices. *Timetric* [online]. 2008 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: <http://timetric.com/index/VtnGbE3gRpOxdgicqgodaQ/>
- Finland Calendar Almanach. *Finnguide.fi* [online]. 2002-2012 [cit. 2012-03-15]. Dostupné z: <http://www.finnguide.fi/calendar/calendarevents.asp?month=2&p=6>
- Finland, Gross domestic product (GDP) at current market prices. *Trimetric* [online]. 2008 [cit. 2012-05-10]. Dostupné z: <http://timetric.com/index/A6jLpiAYSfeVnXiSx2-5Jw/>
- Government in Office. *Finnish Government* [online]. 2012 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: <http://government.fi/hallitus/jasenet/en.jsp>
- Information. *The Office of the Chancellor of Justice* [online]. 2012 [cit. 2012-05-13]. Dostupné z: <http://www.chancellorofjustice.fi/>
- Integration Policy Programme. *SFP* [online]. 2012 [cit. 2012-05-13]. Dostupné z: <http://www.sfp.fi/Site/Widget/Editor/100/files/program/Integration%20Policy%20Programme%202008.pdf>
- Number of municipalities by official language and population by language according to regions at year-end 2006. *Statistics Finland* [online]. 2006 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: http://pxweb2.stat.fi/sahkoiset_julkaisut/vuosikirja2007/html/engl0018.htm
- Organisation. *Swedish People's Party* [online]. 2012 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: <http://www.sfp.fi/en/organisation/>
- Population according to language 1980–2011. *Statistics Finland* [online]. 2011 [cit. 2012-05-02]. Dostupné z: http://stat.fi/til/vaerak/2011/vaerak_2011_2012-03-16_tau_001_en.html

- THE TRUE FINNS' ELECTION PROGRAMME FOR THE PARLIAMENTARY ELECTION 2011 / SUMMARY. 2011. Dostupné z: <http://www.perussuomalaiset.fi/getfile.php?file=1935>. *Perussuomalaiset* [online]. 2011 [cit. 2012-05-13]. Dostupné z: <http://www.perussuomalaiset.fi/getfile.php?file=1935>
- *Wikipedia* [online]. 2001 [cit. 2012-05-13]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/Main_Page

Seznam příloh

Příloha č. 1: Vývoj populace podle jazykového klíče mezi lety 1865-1990 (tabulka)

Příloha č. 2: Nejpočetněji obývané části Finska švédskou menšinou (mapa)

Příloha č. 3: Vývoj volebních výsledků Švédské lidové strany. (tabulka i graf)

Příloha č. 4: Počet švédskojazyčných poslanců (tabulka)

Přílohy

Příloha č. 1.: Vývoj populace podle jazykového klíče mezi lety 1865-1990 (tabulka)

Celková populace			Procento mluvících				
Rok	Počet v tisících	%	Finština	Švédština	Sámština	Ruština	Ostatní
1865	1 843	100	85,7	13,2	0,03	0,2	0,1
1880	2 061	100	85,2	14,3	0,05	0,2	0,2
1890	2 380	100	86,1	13,6	0,05	0,2	0,1
1900	2 656	100	86,7	12,9	0,05	0,2	0,1
1910	2 943	100	88,0	11,6	0,06	0,3	0,1
1920	3 148	100	88,7	11,0	0,05	0,2	0,1
1930	3 463	100	89,4	10,1	0,06	0,2	0,2
1940	3 695	100	90,0	9,6	0,06	0,2	0,1
1950	4 030	100	91,1	8,6	0,06	0,1	0,1
1960	4 446	100	92,4	7,4	0,03	0,06	0,1
1970	4 598	100	93,2	6,6	0,05	0,04	0,1
1980	4 788	100	93,5	6,3	0,03	0,03	0,2
1990	4 998	100	93,5	5,9	0,03	X	0,5

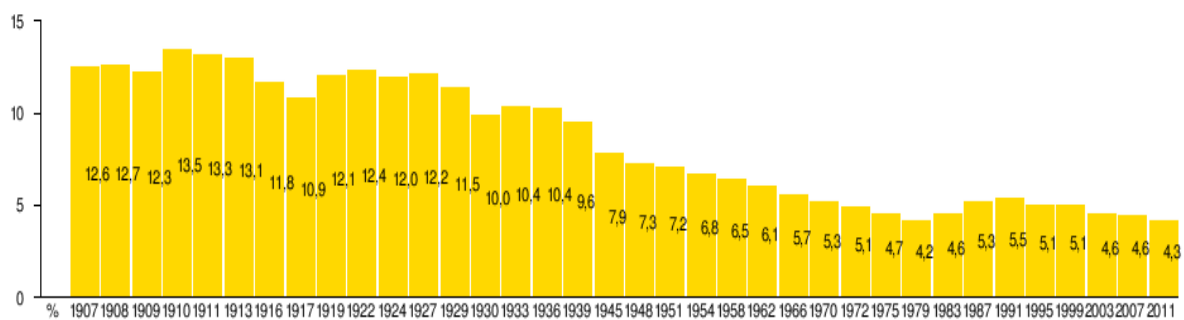

Příloha č. 2: Nejpočetněji obývané části Finska švédskou menšinou. (mapa)

Příloha č. 3: Vývoj volebních výsledků Švédské lidové strany. (tabulka i graf)

Rok	Procento voličů	Celkový počet hlasů	Počet mandátů
1975	4,7	128 211	9
1979	4,2	122 418	9
1983	4,6	137 423	10
1987	5,3	152 597	12
1991	5,5	149 476	11
1995	5,1	142 874	11
1999	5,1	137 330	11
2003	4,6	128 824	8
2007	4,6	126 384	9
2011	4,3	125 785	9

Příloha č. 4: Počet švédskojazyčných poslanců (tabulka)

rok	Švédská Lidová strana	Sociální demokraté	Komunisté	Ostatní Strany	Švédština na půdě parlamentu	Švédština v celkové populaci
1910	26	2			4,0 %	11,6 %
1919	22	3			12,5 %	11,0 %
1930	21	2			11,5 %	10,1 %
1939	18	7			12,5 %	9,6 %
1951	14	3	3		10,0 %	8,6 %
1962	12	4	3		10,5 %	7,4 %
1970	12	4			8,0 %	6,6 %
1979	10	4	2	1	8,5 %	6,3 %
1991	12	2	1	2	8,5 %	5,9 %
1995	12	2	2	2	9,0 %	5,8 %